27ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7275 10 ՄԱՐՏ 1910 ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

23 Mars 1910 27me année N. 7275

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

Գրութիւնք հս չեն տրուիր

Բաժանորդագրութեան պայմանները տեսնել Դրդ էջը։

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنجه یومیه و سیاسی غزته
باب اعالی قره‌قوی یولجیلری
درحلیه قاپی

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Cons/ple, Galata

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ» ԿԸ ՅԱՏԿԱՑՆԷ

1.— Քեռէ ծախուած իւրաքանչիւր «Արեւելք»ի վրայ մէկ փարա։— 2.— Վերացման բաւականէն (34 դեկտ.) յետոյ ցանկ մը բաժանորդագրութեանց իւրաքանչիւրէն 10 դրս.— 3.— Իրր 800 ոսկի բերելու ունեցող բաժանորդ. պահանջին 100ին 25 ը, այսինքն 200 ոսկի.— 4. Հարսնիքի ծանուցմանց ու մահագրի վրայ 20 ական դրս — 5.- Թատ. խորհուրդի, եկեղեցւոյ, պատարագի ծանուցմանց իւրաքանչիւրէն 5 դրս.

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԼՈՒՐԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ԵՐԿՐԷՆ

ՌԷԱՔՍԻՈՆԵՐՆԵՐ ԳՈՐԾԻ ՎՐԱՑ

ՄՈՒՔԻՆ ՄԷՋ ԴՅԱԴՐՈՒՔԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՍԱՐՔՈՒԻՆ

(ՄԵՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑԷՆ)

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳ. ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐԱՆԵՐՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ. - ՈՌԲԱԳՈՐԾՆԵՐ ԱԶԱՏ ԿԸ ՄՆԱՆ.— ՀԱՆ ՄԸ ԿՈՂՈՊՈՒԱԾ ԵՒ ԻՐ ՎԵՑ ԱՄՍԱՒՈՒԱՆ ԱԳԱՋԻԿԸ ԿՈՂՈՒՄՈՎ.— ԹՈՒՓՉԵԱՆԻ ՍՊԱՆՆԻՉԸ ԶՍԱԲԼԹ ԿՆԻԵԱԳԱՆԻ ԴՍԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ.— ՊԱՀԱՆԱՍԿՈՅ ԱՆՆԱՍՆՈՑ ՄԻՋ.

ԿՈՆԻՍ. 24 Փետր.

Ռէաքսիոնէրներ գործի ու գործունէութեան վրայ են. սահմանադրութեան և օսմ. հայրենիքի այդ վատագի թշնամիներուն և անոնց տարբերներուն չուրջ սեւ ու իրական լուրեր արդէն հասած էին պոլսական մամուլին Վանէն, Պիթլիսէն և Մուշէն Սակայն այդ սեւ ու մութ այժեւրուն գործունէութեան չրջանակը հետզհետէ կ'ընդարձակուի և կը տարածուի Աշչերտէն մինչեւ Պուլանդ, Խնուս և մինչեւ Կարին ու անոր չրջակաները։ Սլաչկերտի մէջ քեօր Հիւսէին փաշայի հօրեղբօրորդին՝ Թէլօ պէկ, միացած ուրիշ քանի մը պէկերու և աղաներու՝ միթինկներ և խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ եղեր, մեծաքանակ զրաւներ կը հաւաքուին ու մարդիկ կը զրկուին քիւրտ ցեղերու և գիւղերու մէջ։ յանուն չերիաթի, յանուն ռէաքսիոնէրական շարժումի խռովութիւն մը պատրաստելու և ըմբոստացումի մղելու նպատակաւ, որպէս զի հին ռէժիմը վերադարձնեն և... Համիտը գահ բարձրացնեն։ ։։ Անոնք կ'ըսեն՝ տէրիաքն ու իպլամութիւնը ձեռքէ ելաւ, ի՛նչ ըսել է Հայը՝ կեավուրը ազաս ըլլայ, իրենց հաւասար, ի՞նչ ըսել է Հայը զինուո՛ր, կարելի՞ բան է։ Հայը պէտք է մի՛չտ ստրուկ ու գերի մնայ՝ որ կարենան իրենց սուրը բարձր բռնել անոր վրայ...։ Ու անոնք կ'երազեն... կարմիր Համիտը ունենալ կրկին գահին վրայ՝ որպէս զի բռնաբարեն ու հարստահարեն։ Անոնք կը հակառակին սահմանադրութեան՝ վասն զի սարսած են իրենց հրացանին ու գնդակին ուժովը ապրիլ ու հարստանալ։ Ու մի՛ զարմանաք որ դաւաճան ու վայրագ ցեղապետները ամէն կողմ մեծ գործունէութեան մէջ են առանց յայտնի վախի, կառավարութեան երեւութական անտարբերը դիրքէն օգուտ քաղելով։ Սա անտարբերութիւնը՝ հանդէպ դաւադրութեան մը որ օրէ օր ուժգնանալու, կազմակերպուելու և օր մը պայթելու վրայ է, մահ կը նշանակէ երկրին ու հայրենիքին։ Սահմանադրասէր ծամանցիներ ստոյգ և հաւաստի տեղեկութիւններ կ'առնեն քրդական դաղանի կազմակերպութեան և ըմբոստացումի պատրաստութեանց մասին, սակայն ներքին դաւառներու կառավարութիւնը կը թուի թէ չի տեսներ։ Այդ մութ ու սեւ այժերը Խնուսի մէջ ալ գործի վրայ են. ահա՛ ստոյգ լուրը այդ մասին։

Թիւս 5-6 օր առաջ երկու անծանօթ էյիսեր Խնուսի Խրոթ քրդական գիւղը կուգան երեկոյեան ժամը 12ին առնելու և ամբողջ գիւղերը գիւղին աղաներուն հետ տեսակցութիւն ունենալէ, պատրաստուած ծրարդիրը կամ խոսմանդիրը ստորագրել տալէ վերջ՝ տառուն կանուխ կը մեկնին։ Անոնց մեկնումի պահուն հո՞ն կը հասնին աղնամի երեք պաշտօնեաներ, երկու հայ և մէկ թուրք ոստիկան, որոնք տեսնելով գիւղին մեկնող չէյխերուն անծանօթ անձեր ըլլալնին՝ կը հետաքրքրուին և վերջապէս գիւղացւոց երկղիմի խօսքերէն կը հասկընան, թէեւ չա՛տ ուշ, քանի որ անոնք իրենց կծիկը արդէն դրած էին, թէ ռէաքսիոնէրական շարժումի գործոն անդամներ են։ Ասոր վրայ անմիջապէս երեքը միասին ժուռնալ մը խմբագրելով կը մատուցնեն տեղւոյ կառավարութեան և կը խնդրեն որ հարցաքննութիւն կատարուի։

Այսպէս քիւրդ ցեղապետները և անոնց արբանեակները՝ սահմանադրութեան և հայրենիքի այս թշնամիները, մեծ գործունէութեան մէջ են Տիարպէքիրի, Վանի, Պիթլիսի, Մուշի, Պուլանըդի, Խնուսի և Կարնոյ չրջանակներուն մէջ։ Սակայն ցաւալի չէ՞ որ կառավարութիւնը ցա՛րդ և ոչ մէկ գործնական քայլ առած չէ զանոնք ձերբակալելու համար։ Եթէ ազգաս ու անմիջական միջոցներ մատնելով ձեռք չառնուին, եթէ գործին պարագլուխները չի ձերբակալուին՝ երկիրը կրկին արեան մէջ պիտի ըլլայ. ահա՛ այս վախը կը տիրէ սահմանադրասէր ժողովուրդին մէջ։

...Բայց առաջին հարուածը դարձեալ Հայուն պիտի տրուի. ա՛յսպէս եղած է անցեալին մէջ հին ըէժիմի արիւնոտ օրերուն և այսպէս եղաւ նոյն իսկ Սահմանադրութեան օրով՝ Ատանայի մէջ՝ ուր 20000 հայեր յաշտուեցան անգիտօրէն վայրագ խուժանին կողմէ։ Մասնաւորապէս Հայն է որ աչք ու պաշտպան կը ճանչցուի սահմ. կարգերու պահպանումին և պատճառ բռնակալութեան անկումին։ Սակայն հարուածը որ պիտի տրուի Հայուն՝ արուած պիտի ըլլայ ուղղակի Սահմանադրութեան և վտանգ պիտի սպառնայ օսմ. հայրենիքին։ Ասոր համար իբրեւ ճշմարիտ օսմանցի յանուն Սահմանադրութեան, յանուն օսմ. վաթանի ապահովութեան, վարչապետին և ներքին գործոց նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք ռէաքսիոնէրական այս շարժումներուն վրայ՝ որոնք մեծ թափով յառաջ կը տարուին։

Միւս կողմէն մեր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և Ազգ. Վարչութեան վրայ մեծ պարտականութիւն կը մնայ առանց ժամանակ կորսնցնելու դիմել վարչապետին և ներքին գործոց նախարարին և խնդրել որ նկատի առնելով ներքին դաւառներու այս վտանգաւոր կացութիւնը անմիջապէս հրամաններ զրկեն որոնց որ անկ է և արդիւնք քրդական հաւանական շարժումը՝ հանդէպ սահմանադրութեան։ Գործը տակաւին սաղմնային վիճակին մէջ է, բայց կրնայ հիչ ասենէն կատարելագործուիլ և պայթիր Պէտք չէ՛ ուշանալ, վասն զի վերջին ղղումը օգուտ չպիտի ունենայ. Ատանան իբր ցաւալի ու ողբալի օրինակ կը բաւէ արդէն...։

*** Սակէ առաջ Սուրեմի վերջին թղթակցութիւնովս գրեցի 3 ռոբաձործներու՝ Սատիի, Աւտիի և Հայտարի ձերբակալելով կարին տարուիլը։ Յայտնի է նաեւ թէ սակէ առաջ կատարուած ռոբաձործութեան մը առթիւ՝ որուն զոհ գացին չորս Հայեր և որուն մանրամասնութիւնները հաղորդեցի Սուրեմի, Խնուսի Հայերը միաբանութեամբ բողոքեցին և պահանջեցին վերոյիշեալ եղեռնագործները։ Սակայն ստոյգ տարիքին կ'իմանանք թէ յիշեալ չարագործները ազատ կը պտրտին կարնոյ մէջ։ Կը սպասուէր որ կարնոյ սահմանադրասէր վալին արդարութիւնը ի գործ դնէր այդ վատերուն նկատմամբ։ Այսօր ամէն ժամանակէ աւելի խստութեամբ պէտք է պատժել քիւրտ ռոբաձործները, քանի որ անոնք են սահմանադրութեան դէմ դաւ նիւթողները և յեղաշրջականները։

Բայց միթէ Քիւրտը կը դադրի՞ Հայը կողոպտելէն և խողխողելէն՝ երբ պատեհութիւն ներկայանայ։ Ահա՛ թիւս քանի մը օր առաջ տեղի ունեցած թալանի մը և ռոբիրի մը նկարագրութիւնն ալ։

Մշեցի Գրիգոր անուն Հայ մը իր ընտանեօք և զաւակներով միասին ասկէ իբր երկու տարի առաջ կը հաստատուի Շուշարի Խուրկան անուն քրտաբնակ գիւղը՝ իր արհեստով ու գեպահիկը ճարելու համար։ Սակայն Քիւրտը կ'ուզէ՝ տեսնել Հայուն յաջողութիւնը։ Ուստի մեր ասպնջականն?? Քիւրտերը իրենց մէջ բնակող միակ Հայն ալ կողոպտել կ'ուզեն ու գիշեր մը կը մտնեն խեղճին խանութը ու կը տանին իր բոլոր ունեցածը։ Ասոր վրայ Գրիգոր՝ Թաթա գիւղ երթալով կը բողոքէ նահիյէ միւտիրին որ գիւղ գալով քննութիւն կը կատարէ և արդիւնքը կը տեղեկացնէ կառավարութեան։ Սակայն իր մեկնած օրը դիսուն Քիւրտեր խեղճին տան վրայ կը յարձակին, կնոջը և զաւակներուն վրայ սպանդակը կը թափեն որ չի բողոքեն։ Ասով ալ գոհ չեն ըլլար ու կ'ուզեն աւելի առաջ տանիլ իրենց չարիքը և գիշեր մը 8 զինուած Քիւրտեր կը մտնեն Հայուն տունը պատրուակելով թէ կ'ուզեն համաձայնութեան գալ և վճարել իրենց ըրած կողոպուտին փոխարէնը ինչ որ ալ պահանջուի։ Բայց ի վերջոյ կը սկսին կռիւի գալու բանալ ու կը սպառնան խեղճ մարդուն, կը ծեծեն զինքն ու իր զաւակները սուխանաչփութեան և իրարանցումին մէջ թոնիրին քով դրուած 6 ամսուան խեղճ անմեղ աղջիկը ոsնակոխ ընելով կը խողխողեն։ Ամբողջ ընտանիքը ահով ու դողով կը լեցուի և զաւակները վախէ կը հիւանդանան։ Գրիգոր իր խողխողուած մանուկը առած կը բերէ կառավարութեան ցոյց կուտայ՝ պահանջելով անոր արեան գինը և կը ցուցնէ խեղճ անմեղ զոհին մարմնոյն վրայ դանուած կապտութիւնները և ճմլուածքները՝ որոնք կ'ապացուցանեն անոր ստի տակ կոխուած ըլլալը։ Բայց կառավարութիւնը դեռ ոճրագործները ձերբակալած չէ։ Որդեկորոյս հայրը ապի արցունքներով պատմեց ինձ իր ցաւերը և խնդրեց որ գրեմ այս մասին Սուրեմի, ու մեկնեցաւ քովէս հեկեկանօք ըսելով. «Կ'երթամ մէկ զաւակս մնացեալին ձեռք առնել որպէս զի գիրքեր չգողցուին. ուստի, լաւագոյն է, ըսաթս, կազմել Մասենադարանները։ Վարչութիւն մը՝ որ պատասխանատու ըլլայ Կրթական Նախարարութեան առջև, և որուն իրաւասութիւնը տարածուի երկրին ամէն կողմը, և որ պաշտօն ունենայ հսկելու ձեռքի տակ եղած ամէն գիրք, թերթ, կամ ուրիշ գործերու պահպանման։ Ազգային չափու տեսակէտով գեղեցիկ ձեռնարկ մը կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ այս Վարչութիւնը մէկ կողմէն պահէ՝ և լոյս տեսած կամ հրատարակելի երկերուն ցուցակը պատրաստէ, անոնց մէջև նիւթի տեսակէտով երեւցած յարաբերութիւնները որոշէ և ջանադիր ըլլայ մեր մէջ ալ հիմնելու մատենագիտութեան (bibliographie) ուսումը. հանդէպ պարագային մէջ, կարելի չէլաը ըստ արժանւոյն օգուտ քաղել մատենադարաններէն. ասկէց զատ, աչքէ վերծ գտնուելով, գողութեանց առաջքն ալ չառնուիր. անոնք պէտք է մնան գրասիրաց անձերու ձեռքին մէջ, որպէս զի ապահով կենան աւերիչ ձեռքերէն, և անոնց դիմաղներն ալ օգտուին. այս առթիւ պէտք է օրինակ առնել հիներէն. հանգուցեալ Ռէչիտ փաշայի մատենադարանապետը Ճէվտէթ փաշան էր. արժանաւորը իր տեղին վայել է։»

Մինչ Թուրքերուն մէջ այս յօդուածով չարժում մը կը նշմարուի Հանրային մատենադարանները բարեկարգելու, մենք Հայերս չենք անդրադառնար իսկ թէ մենք ալ ունինք ազգայի մատենադարան մը, զոր հիմնող մեր ձեռքերը զայն է գլուխ հանեցին հանրային լուսաւորութեան գաղափարին համար։ Զալաթիոյ ազգային մատենադարանն է ան, հիմնուած 1877ին, Յակոբ Արշակի Նախաձեռնութեամբ, զոր ե. Տէմիրճիպաշեան հոյակապ էջով մը պանծացուց։ Եւ օրքան զարմանալի իրողութիւն մըն է թէ հայ ժողովուրդը, այս ազատութեան չրջանին մէջ՝ ուր այլեւս իր քիչ մը սարկամիտ գոյութիւնը զեղծ է ամէն կաշկանդումէ, գէթ մէկ անգամ չանդրադարձաւ անոր վրայ, ու չմտաբերեցաւ պէտք եղած ձայնը բարձրացնել, որպէս զի ազգ. իշխանութիւնը զայն հանրամատչելի վիճակի մը վերածէ. մենք մէկ յօդուած մը միայն կը յիշենք այս իմաստով գրուած, կարծենք Ա. Հակոբեանի ստորագրութեամբ, նոյն այս էջերուն մէջ՝ Սահմանադրութեան առաջին օրերուն։ Եւ մէկ ձայն միայն՝ ողորմելի և անզօր, որ ոչ իսկ արձագանգ մը կրցաւ ունենալ...։ Այսօր՝ բացատրելէ առաջ դերը՝ զոր ունի, տեսնենք թէ ի՞նչ է ազգային մատենադարանը։

Գեղեցիկ ցանցնցաժողով մը, բայց ոչ մէկ քննիչ տեսնուած է պաշտօնին կիրառութեանը մէջ. մատենադարաններուն կանոնաւորումը կրթական պէտքերէն է։»

Իսկ Թուրք գրագէտը կ'աւելցնէ. «Մատենադարանները Կրթ. Նախարարութեան տեսչականութիւնը չեն. անոնք ազգին կը պատկանին. անոնց բարենորոգումին համար ազգովին հնարք մը պէտք է ի գործ դնել. ցարդ յայտնի եղաւ թէ նախարարութիւնը չկրցաւ արգելիչ միջոցներ—ձեռք առնել որպէս զի գիրքեր չգողցուին. ուստի, լաւագոյն է, ըսաթս, կազմել Մատենադարանների Վարչութիւն մը՝ որ պատասխանատու ըլլայ Կրթական Նախարարութեան առջև, և որուն իրաւասութիւնը տարածուի երկրին ամէն կողմը, և որ պաշտօն ունենայ հսկելու ձեռքի տակ եղած ամէն գիրք, թերթ, կամ ուրիշ գործերու պահպանման։ Ազգային չափու տեսակէտով գեղեցիկ ձեռնարկ մը կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ այս Վարչութիւնը մէկ կողմէն պահէ՝ և լոյս տեսած կամ հրատարակելի երկերուն ցուցակը պատրաստէ, անոնց միջև նիւթի տեսակէտով երեւցած յարաբերութիւնները որոշէ և ջանադիր ըլլայ մեր մէջ ալ հիմնելու մատենագիտութեան (bibliographie) ուսումը. հանդէպ պարագային մէջ, կարելի չէլաը ըստ արժանւոյն օգուտ քաղել մատենադարաններէն. ասկէց զատ, աչքէ վերծ գտնուելով, գողութեանց առաջքն ալ չառնուիր. անոնք պէտք է մնան գրասիրաց անձերու ձեռքին մէջ, որպէս զի ապահով կենան աւերիչ ձեռքերէն, և անոնց դիմաղներն ալ օգտուին. այս առթիւ պէտք է օրինակ առնել հիներէն. հանգուցեալ Ռէչիտ փաշայի մատենադարանապետը Ճէվտէթ փաշան էր. արժանաւորը իր տեղին վայել է։»

Մինչ Թուրքերուն մէջ այս յօդուածով չարժում մը կը նշմարուի Հանրային մատենադարանները բարեկարգելու, մենք Հայերս չենք անդրադառնար իսկ թէ մենք ալ ունինք ազգայի մատենադարան մը, զոր հիմնող մեր ձեռքերը զայն է գլուխ հանեցին հանրային լուսաւորութեան գաղափարին համար։ Զալաթիոյ ազգային մատենադարանն է ան, հիմնուած 1877ին, Յակոբ Արշակի նախաձեռնութեամբ, զոր ե. Տէմիրճիպաշեան հոյակապ էջով մը պանծացուց։ Եւ օրքան զարմանալի իրողութիւն մըն է թէ հայ ժողովուրդը, այս ազատութեան չրջանին մէջ՝ ուր այլեւս իր քիչ մը սարկամիտ գոյութիւնը զեղծ է ամէն կաշկանդումէ, գէթ մէկ անգամ չանդրադարձաւ անոր վրայ, ու չմտաբերեցաւ պէտք եղած ձայնը բարձրացնել, որպէս զի ազգ. իշխանութիւնը զայն հանրամատչելի վիճակի մը վերածէ. մենք մէկ յօդուած մը միայն կը յիշենք այս իմաստով գրուած, կարծենք Ա. Հակոբեանի ստորագրութեամբ, նոյն այս էջերուն մէջ՝ Սահմանադրութեան առաջին օրերուն։ Եւ մէկ ձայն միայն՝ ողորմելի և անզօր, որ ոչ իսկ արձագանգ մը կրցաւ ունենալ...։ Այսօր՝ բացատրելէ առաջ դերը՝ զոր ունի, տեսնենք թէ ի՞նչ է ազգային մատենադարանը։

Ազգային համար կրկնապատկուած էր արժէքը այդ գանձին, որուն վրայ այնքան խոկացած էր, սա պատճառաւ որ անիկա պիտի ապահովէր իր ճշմարտապէս սրբած մարդուն երջանկութիւնը. ամէն օր Թարիա կը ծանրանար այդ հարստութեան վրայ, Տանթէսի բացատրելով թէ տասերեք-տասնչորս միլիոնի հարստութեամբ մը, մարդ, ներկայ դարուն մէջ, ի՞նչ բարիքներ կրնար ընել իր բարեկամներուն. այն ատեն Տանթէսի դէմքը կը մթագնէր, որովհետեւ վրէժխնդրութեան երդումը կ'իյնար միտքը. ու կը խորհէր թէ մարդ մը, ներկայ դարուն մէջ, տասերեք-տասնչորս միլիոնի հարստութիւն ունեցող մը ինչ չարիքներ չի կրնար հաստատել իր թշնամիներուն։

(Շարունակելի)

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԷՄԻՍ

ԿՈՄՍ ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ

ԺԸ.

ԳԱՆՁԸ

Թարիա վառվռուն աչքերով կը հետեւէր Խմմանի։

— Հիմա երկու կողմերը իրարու տիպացուցէք և վճիռ մը արձակեցէք, բաւ աբգան, տեսնելով որ Տանթէս վերջին տողին հասած էր։

Խմմանի հնազանդեցաւ. երկու կողմները իրարու քով դրուելով սա ամբողջութիւնը առաջ բերին.

«Այսօր, 25 ապրիլ 1498, Ն. Սրբութեան՝ Ալեքսանդր Զ.ի կողմէ ճաշի հրաւիրուած ըլլ...ալով, և վախնալով որ իմ կարտինալական խոյրիս համար վճարած դրամէս... դժգոհ, ուզէ թաքարա և Գէնթիլօլիս կարտինալներուն վիճակին են...թարկել զիս, որոնք թունաւորումէ մեռած են,... իմ կտակատար եղբօրորդիս Կիսս Սբատայի կը յայտարարեմ թէ իրեն ծանօթ տեղի մը մէջ, թա...ղած եմ, ինձի հետ հոն այցելած ըլլալուն, այսինքն Մոնթէ-Քրիսթօ փոքր կղզին... քարայրներուն մէջ, ինչ որ ու...նիմ ձոյլ, ոսկի դրամ, ադնիւ քարեր, ադամանդ, գոհարեղէն. այդ գանձին գոյութիւնը ես միայն... գիտեմ, որ կրնայ հանիլ երկու միլ...իոն հռոմէական սկուտներու. այդ գանձը պիտի կընայ գտնել, քսաներորդ քար...ը վերցնելով, արեւմտեան ծալախորշին մէջ՝ ուղղ դծով։ Երկու ծակեր բացուած են այդ քարայրներուն մէջ. այդ գանձը երկրորդ ծակին ամենէն հ...եռաւոր անկիւնը կը գտնուի. ո՛չ մէկ գործնական քայլ առած չէ զանոնք ձերբակալելու համար։ Եթէ ազգաս ու անմիջական միջոցներ մատնելով ձեռք չառնուին, եթէ գործին պարագլուխները չի ձերբակալուին՝ երկիրը կրկին արեան մէջ պիտի ըլլայ. ահա՛ այս վախը կը տիրէ սահմանադրասէր ժողովուրդին մէջ։

...Բայց առաջին հարուածը դարձեալ Հայուն պիտի տրուի. ա՛յսպէս եղած է անցեալին մէջ հին ըէժիմի արիւնոտ օրերուն և այսպէս եղաւ նոյն իսկ Սահմանադրութեան օրով՝ Ատանայի մէջ՝ ուր 20000 հայեր յաշտուեցան անգիտօրէն վայրագ խուժանին կողմէ։ Մասնաւորապէս Հայն է որ աչք ու պաշտպան կը ճանչցուի սահմ. կարգերու պահպանումին և պատճառ բռնակալութեան անկումին։ Սակայն հարուածը որ պիտի տրուի Հայուն՝ արուած պիտի ըլլայ ուղղակի Սահմանադրութեան և վտանգ պիտի սպառնայ օսմ. հայրենիքին։ Ասոր համար իբրեւ ճշմարիտ օսմանցի յանուն Սահմանադրութեան, յանուն օսմ. վաթանի ապահովութեան, վարչապետին և ներքին գործոց նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք ռէաքսիոնէրական այս շարժումներուն վրայ՝ որոնք մեծ թափով յառաջ կը տարուին։

Միւս կողմէն մեր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և Ազգ. Վարչութեան վրայ մեծ պարտականութիւն կը մնայ առանց ժամանակ կորսնցնելու դիմել վարչապետին և ներքին գործոց նախարարին և խնդրել որ նկատի առնելով ներքին դաւառներու այս վտանգաւոր կացութիւնը անմիջապէս հրամաններ զրկեն որոնց որ անկ է և արդիւնք քրդական հաւանական շարժումը՝ հանդէպ սահմանադրութեան։ Գործը տակաւին սաղմնային վիճակին մէջ է, բայց կրնայ հիչ ասենէն կատարելագործուիլ և պայթիր Պէտք չէ՛ ուշանալ, վասն զի վերջին ղղումը օգուտ չպիտի ունենայ. Ատանան իբր ցաւալի ու ողբալի օրինակ կը բաւէ արդէն...։

*** Սակէ առաջ Սուրեմի վերջին թղթակցութիւնովս գրեցի 3 ռոբաձործներու՝ Սատիի, Աւտիի և Հայտարի ձերբակալելով կարին տարուիլը։ Յայտնի է նաեւ թէ սակէ առաջ կատարուած ռոբաձործութեան մը առթիւ՝ որուն զոհ գացին չորս Հայեր և որուն մանրամասնութիւնները հաղորդեցի Սուրեմի, Խնուսի Հայերը միաբանութեամբ բողոքեցին և պահանջեցին վերոյիշեալ եղեռնագործները։ Սակայն ստոյգ տարիքին կ'իմանանք թէ յիշեալ չարագործները ազատ կը պտրտին կարնոյ մէջ։ Կը սպասուէր որ կարնոյ սահմանադրասէր վալին արդարութիւնը ի գործ դնէր այդ վատերուն նկատմամբ։ Այսօր ամէն ժամանակէ աւելի խստութեամբ պէտք է պատժել քիւրտ ռոբաձործները, քանի որ անոնք են սահմանադրութեան դէմ դաւ նիւթողները և յեղաշրջականները։

Բայց միթէ Քիւրտը կը դադրի՞ Հայը կողոպտելէն և խողխողելէն՝ երբ պատեհութիւն ներկայանայ։ Ահա՛ թիւս քանի մը օր առաջ տեղի ունեցած թալանի մը և ռոբիրի մը նկարագրութիւնն ալ։

Մշեցի Գրիգոր անուն Հայ մը իր ընտանեօք և զաւակներով միասին ասկէ իբր երկու տարի առաջ կը հաստատուի Շուշարի Խուրկան անուն քրտաբնակ գիւղը՝ իր արհեստով ու գեպահիկը ճարելու համար։ Սակայն Քիւրտը կ'ուզէ՝ տեսնել Հայուն յաջողութիւնը։ Ուստի մեր ասպնջականն?? Քիւրտերը իրենց մէջ բնակող միակ Հայն ալ կողոպտել կ'ուզեն ու գիշեր մը կը մտնեն խեղճին խանութը ու կը տանին իր բոլոր ունեցածը։ Ասոր վրայ Գրիգոր՝ Թաթա գիւղ երթալով կը բողոքէ նահիյէ միւտիրին որ գիւղ գալով քննութիւն կը կատարէ և արդիւնքը կը տեղեկացնէ կառավարութեան։ Սակայն իր մեկնած օրը դիսուն Քիւրտեր խեղճին տան վրայ կը յարձակին, կնոջը և զաւակներուն վրայ սպանդակը կը թափեն որ չի բողոքեն։ Ասով ալ գոհ չեն ըլլար ու կ'ուզեն աւելի առաջ տանիլ իրենց չարիքը և գիշեր մը 8 զինուած Քիւրտեր կը մտնեն Հայուն տունը պատրուակելով թէ կ'ուզեն համաձայնութեան գալ և վճարել իրենց ըրած կողոպուտին փոխարէնը ինչ որ ալ պահանջուի։ Բայց ի վերջոյ կը սկսին կռիւի գալու բանալ ու կը սպառնան խեղճ մարդուն, կը ծեծեն զինքն ու իր զաւակները սուխանաչփութեան և իրարանցումին մէջ թոնիրին քով դրուած 6 ամսուան խեղճ անմեղ աղջիկը ոsնակոխ ընելով կը խողխողեն։ Ամբողջ ընտանիքը ահով ու դողով կը լեցուի և զաւակները վախէ կը հիւանդանան։ Գրիգոր իր խողխողուած մանուկը առած կը բերէ կառավարութեան ցոյց կուտայ՝ պահանջելով անոր արեան գինը և կը ցուցնէ խեղճ անմեղ զոհին մարմնոյն վրայ դանուած կապտութիւնները և ճմլուածքները՝ որոնք կ'ապացուցանեն անոր ստի տակ կոխուած ըլլալը։ Բայց կառավարութիւնը դեռ ոճրագործները ձերբակալած չէ։ Որդեկորոյս հայրը ապի արցունքներով պատմեց ինձ իր ցաւերը և խնդրեց որ գրեմ այս մասին Սուրեմի, ու մեկնեցաւ քովէս հեկեկանօք ըսելով. «Կ'երթամ մէկ զաւակս մնացեալին ձեռք առնել որպէս զի գիրքեր չգողցուին. ուստի, լաւագոյն է, ըսաթս, կազմել Մասենադարանների Վարչութիւն մը՝ որ պատասխանատու ըլլայ Կրթական Նախարարութեան առջև, և որուն իրաւասութիւնը տարածուի երկրին ամէն կողմը, և որ պաշտօն ունենայ հսկելու ձեռքի տակ եղած ամէն գիրք, թերթ, կամ ուրիշ գործերու պահպանման։ Ազգային չափու տեսակէտով գեղեցիկ ձեռնարկ մը կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ այս Վարչութիւնը մէկ կողմէն պահէ՝ և լոյս տեսած կամ հրատարակելի երկերուն ցուցակը պատրաստէ, անոնց միջև նիւթի տեսակէտով երեւցած յարաբերութիւնները որոշէ և ջանադիր ըլլայ մեր մէջ ալ հիմնելու մատենագիտութեան (bibliographie) ուսումը. հանդէպ պարագային մէջ, կարելի չէլաը ըստ արժանւոյն օգուտ քաղել մատենադարաններէն. ասկէց զատ, աչքէ վերծ գտնուելով, գողութեանց առաջքն ալ չառնուիր. անոնք պէտք է մնան գրասիրաց անձերու ձեռքին մէջ, որպէս զի ապահով կենան աւերիչ ձեռքերէն, և անոնց դիմաղներն ալ օգտուին. այս առթիւ պէտք է օրինակ առնել հիներէն. հանգուցեալ Ռէչիտ փաշայի մատենադարանապետը Ճէվտէթ փաշան էր. արժանաւորը իր տեղին վայել է։»

Մինչ Թուրքերուն մէջ այս յօդուածով չարժում մը կը նշմարուի Հանրային մատենադարանները բարեկարգելու, մենք Հայերս չենք անդրադառնար իսկ թէ մենք ալ ունինք ազգայի մատենադարան մը, զոր հիմնող մեր ձեռքերը զայն է գլուխ հանեցին հանրային լուսաւորութեան գաղափարին համար։ Զալաթիոյ ազգային մատենադարանն է ան, հիմնուած 1877ին, Յակոբ Արշակի նախաձեռնութեամբ, զոր ե. Տէմիրճիպաշեան հոյակապ էջով մը պանծացուց։ Եւ օրքան զարմանալի իրողութիւն մըն է թէ հայ ժողովուրդը, այս ազատութեան չրջանին մէջ՝ ուր այլեւս իր քիչ մը սարկամիտ գոյութիւնը զեղծ է ամէն կաշկանդումէ, գէթ մէկ անգամ չանդրադարձաւ անոր վրայ, ու չմտաբերեցաւ պէտք եղած ձայնը բարձրացնել, որպէս զի ազգ. իշխանութիւնը զայն հանրամատչելի վիճակի մը վերածէ. մենք մէկ յօդուած մը միայն կը յիշենք այս իմաստով գրուած, կարծենք Ա. Հակոբեանի ստորագրութեամբ, նոյն այս էջերուն մէջ՝ Սահմանադրութեան առաջին օրերուն։ Եւ մէկ ձայն միայն՝ ողորմելի և անզօր, որ ոչ իսկ արձագանգ մը կրցաւ ունենալ...։ Այսօր՝ բացատրելէ առաջ դերը՝ զոր ունի, տեսնենք թէ ի՞նչ է ազգային մատենադարանը։

Ազգային համար կրկնապատկուած էր արժէքը այդ գանձին, որուն վրայ այնքան խոկացած էր, սա պատճառաւ որ անիկա պիտի ապահովէր իր ճշմարտապէս սրբած մարդուն երջանկութիւնը. ամէն օր Թարիա կը ծանրանար այդ հարստութեան վրայ, Տանթէսի բացատրելով թէ տասերեք-տասնչորս միլիոնի հարստութեամբ մը, մարդ, ներկայ դարուն մէջ, ի՞նչ բարիքներ կրնար ընել իր բարեկամներուն. այն ատեն Տանթէսի դէմքը կը մթագնէր, որովհետեւ վրէժխնդրութեան երդումը կ'իյնար միտքը. ու կը խորհէր թէ մարդ մը, ներկայ դարուն մէջ, տասերեք-տասնչորս միլիոնի հարստութիւն ունեցող մը ինչ չարիքներ չի կրնար հաստատել իր թշնամիներուն։

(Շարունակելի)

—Տանթէս, իմ զաւակս ե՛ք, իմ բանտարկութեանս զաւակը, գուցե ծերունին։ Իմ ասպարէզիս պատճառաւ ամուրի մնալու դատապարտուած եմ։ Ատաւած ձեզ զրկեց ինձի, մխիթարելու համար մարդ մը՝ որ չէր կրնար հայր ըլլալ, և բանտարկեալ մը՝ որ չէր կրնար ապաթի։

Ու Թարիա առողջ ձեռքը երկարեց երիտասարդին, որ արբայնի գիրկը նետուեցաւ արտասուաթոր աչքերով։

ԺԲ.

ԵՐԻՏՈՐԴ ԵՌՈՊԱՆ

Արբայնի համար կրկնապատկուած էր արժէքը այդ գանձին, որուն վրայ այնքան խոկացած էր, սա պատճառաւ որ անիկա պիտի ապահովէր իր ճշմարտապէս սրբած մարդուն երջանկութիւնը. ամէն օր Թարիա կը ծանրանար այդ հարստութեան վրայ, Տանթէսի բացատրելով թէ տասերեք-տասնչորս միլիոնի հարստութեամբ մը, մարդ, ներկայ դարուն մէջ, ի՞նչ բարիքներ կրնար ընել իր բարեկամներուն. այն ատեն Տանթէսի դէմքը կը մթագնէր, որովհետեւ վրէժխնդրութեան երդումը կ'իյնար միտքը. ու կը խորհէր թէ մարդ մը, ներկայ դարուն մէջ, տասերեք-տասնչորս միլիոնի հարստութիւն ունեցող մը ինչ չարիքներ չի կրնար հաստատել իր թշնամիներուն։

(Շարունակելի)

Հր. Աջատուր էֆ. կը գրէ 24 Յունվար 1892—ի Մասիսին մէջ։

«Անոնք որ այցելած են Ազգային Ժողովոյ և Քաղաքական Ժողովոյ սրահները, տեսած են երեք սեւանոսկի ընդարձակ գրադարաններ, որոնք այդ խորհրդարաններուն կանոնաւորման կը ծառայեն այժմ, և ուր 3000ի չափ գիրքեր կը մնան ի պահ բաւական տարիներէ ի վեր,— օտար լեզուով գրուած բաղմաթիւ մատեաններ, մեծ մասն անկարեւոր և անօգուտ, սակաւաթիւ ձեռագրեր, և հաւաքածոյ մը ալ, անկատար հաւաքածոյ մը հայ մատենագրութեան տպագիր գործերուն, մէկէն միւսէն մուրացուած, գրծածուած, հինցած հատորներ։ Այս է մեր Ազգային Մատենադարանը։

Այս այն Մատենադարանն է որուն բացումը տասնհինգ տարի առաջ այնչափ աղմուկ կը յարուցանէր և այնչափ պերճախօսութիւնամբ կ'աւետուէր ազգին։ Ընկերութիւնն կը կազմուէր զայն կազմակերպելու և ճոխացնելու նպատակով. այդ ընկերութիւնը դիմումներ կ'ընէր ամէն կողմ, նուէրներ կը հաւաքէր, կը խուզարկէր թաղային զանազան գրատուններ, և վարչութեան հաւանութեամբ, հոն գտնուած կարեւոր հայ մատեաններն ու ձեռագրերը կը փոխադրէր Ազգ. մատենադարան. այդ ընկերութեան մէջ գործող դեր կը ստանձնէին մեր գրագէտ եկեղեցականներէ ոմանք, հայ-հոմկական վարդապետներէն Տ. Սահիմանոս Եպրէնան և Տ. Կղեմէս Սիպլիեան, աշխարհականներէն Գրիգոր Օտեան, Գէորգ պէյ, և ուրիշներ ալ, տարիներով անդուլ անխոնջ կ'աշխատէր նաև Յակոբ Արշակ, այն ոսկեան ոդեացեալ հայ գործիչը, և այդ հաւաքական ճիգերով հասնիլ կարելի կըլլար ձեռք բերել, առանց ընտրութեան, առանց մէթոտի, խառն ի խառն հաւաքուած այդ գիրքերը, որոնց համար ըսել թէ մեր ազգ. մատենադարանը կը կազմեն, ամ'թ է մեր ազգին։

Վարչութեան տեղանին վրայ մատենադարանի խնդիրը չորս հինգ տարիներէ ի վեր յաւիտենական անլոյծ խնդիր մը դարձեր էր. ոմանք կ'ուզէին Կեդրոնական վարժարանի ինամակալութեան յանձնել մատենադարանի հսկողութիւնը, այլք Ուսումն. Խորհրդոյ. արդի Քաղ. Ժողովն, հուսկ ուրեմն Ազարկեան Մարկոս էֆ.ն գրագետ կարգելուն առթիւ,—և այն ալ այդ պատճառաւ միայն գուցէ,— հարկ դատեց մատենադարանի հոգն յանձնել լաւագոյն մասնախմբի մը՝ որ պիտի գործէ Ուսումն. Խորհրդոյ վերին հսկողութեան տակ։»

Արդարեւ կազմուեցաւ այնպիսի մասնախմբ մը 1892 էին, որուն անդամագրեցան իրը գրամատեան կամ մատենագէտ՝ Տ. Եղիշանէ Մկրտեան Քհնյ., Ն. Տէրմիրզիպաշեան, և Դաւանիկ Մնացեան։

Եւ ոգեւորուած գործունէութիւն մը կ'երեւէր այն առեն։

Կը տեսնուի թէ ընտրութիւնը լաւ էր, փորձերը ցոյց տուին սակայն թէ տարիներու ընթացքին մէջ ոչինչ կարելի չեղաւ իրագործել.. որովհետեւ այդպիսի ազգային ձեռնարկ մը անկարելի գործունէութիւն կը պահանջէր։ Ու ահա թէ ինչպէս՝ եռանդով և ազգասիրօրէն մարմին առած հաստատութիւն մը լքուեցաւ իր սաղմնային կազմակերպութեան մէջ։

Քանի մը տարի առաջ, Տ. Բարգէն Ծ. Վ.ի քարոզչութեան օրով, մտածուեցաւ կամ մանաւանդ այդ գրագէտ եկեղեցականը չնաց ցուցադրելու (catalogueur) մատենադարանի բովանդակութիւնը։ Իր ցուցակը, զոր տեսանք, կանոնաւոր էր, գիտնական դասակարգուած։ Պատմութեան առթիւ հիշդ երեւնալու համար յիշենք նաև թէ 1908-ին, Օրմանեան մտածեց մատենադարանի հոգը յանձնել բանաստեղ Խաչիկ էֆ. Ոզուրիկեանին, բայց այս խորհուրդները չուտով կքեցան, նոյն իսկ չսկսած. շարունակելու անկարելութիւնը կը խեղդէր ամէն նախաձեռնութիւն։ Իսկ այսօր որ գործելու պահն է, ջանանք կազմակերպել այս բարձր հաստատութիւնը։

Ազգ. Մատենադարանը՝ մեզի համար պէտք է ունենայ ա՛յն նշանակութիւնը զոր էջմիածինը ունի՝ Ռուսահայոց համար. անոր դերը բարձր է, կերպով մը նուիրական՝ իբրեւ պաշտօնական աւանդապահը թրքահայ մտաւոր արդիւնքին. ան պէտք է բովանդակէ իր մէջ ամէն ինչ որ այս երկրին հայութիւնը մտածեց կամ պիտի մտածէ, որպէս զի ամէն բանէ առաջ մեր դարաւոր գոյութեան փաստաթղթի պատմութիւնը մարմնաւորէ իր դարաններուն մէջ, ինչպես Biblioth. naiionale ը, և ըլլայ մեր ազգին համար մտաւորական մուսէոն մը, ազգային գուրգուրանքի առարկայ։ Իշմիրի, Ատանայի, Սեբաստիոյ ժողովրդական կրօնաւոր ընթերցարաններէն տարբ'եր՝ Ղալաթիոյ ազգային մատենադարանը պէտք է նմանի Էջմիածնի, Վիէննայի և Վենետիկի Մխիթարեանց, Արմաշի կամ Երուսաղէմի մատենադարաններուն, ուր հայ հին կեանքին աւանդներն ալ կան, ձեռագիրներ, ազգային դրամներ, առարկաներ. ու անհրաժեշտ է որ այսպիսի կատարելութիւն մը ունենայ, որովհետեւ անոր դերն է ըլլալ հայկական թանգարան մը, ինչպես կարելի է կոչել Վենետիկցւոցը, բայց տեսնենք նշանակալից։ որովհետեւ հայաշատ գեղին մը ունի գործունէութեան, ու պետքի մեծ թիւ մը՝ օժանդակող կամ մասնագէտ ունենալու. դարմանելու համար այն աւերումը որուն ենթարկուեցաւ,— որովհետեւ բայց ի քսի մը հարիւր ձեռագիրներէ, Մխիթարեան հրատարակութիւններէ և Մասիսի, Փարզի հաւաքածոներէ, չա՛տ անչափ պաչար մը ունի այսօր— և իրեն տարբ. համար պատկառելի նշանակութիւն մը, ան հ.մ.ժնչտ է որ գործի ըսկսած ժամ առաջ։ Ուսումն. Խորհուրդը պէտք է վերջնորոշ 1892-ի մասնախմբը կարող անդամներով,— որովհետեւ այսօր մեր մէջ բաղդատաբար բազմաթիւ են մատենագէտները,— և լրջօրէն աշխատի վերին հսկողութեամբը մեր բաղմարդուա պատրաստքին, որ իր գիտնական թելադրութիւններով նաև պիտի վարէ այդ մասնախմբը. ծրագիրը՝ որուն պիտի հետեւուի, կրնայ պատրաստուիլ եւրոպական մատենադարաններու հետեւողութեամբ. իսկ գալով այն պայմաններուն որոնցմով այդ երեսէն «հանրային» հաստատութիւնը իւսպա պիտի դրուի, անոնք պիտի որոշուին ապագային, երբ մասնախմբը կազմուի և գործի ձեռնարկէ։ Առ այժմ, այդ մասնախմբը պիտի ջանայ նիւթական միջոցներ որոնել, հայ հնութեանց առարկաներ ձեռք բերելու աշխատիլ, հին հրատարակութիւններ աւելցնել, դասակարգել, դասաւորել։ Որքան ցաւով կարդացինք թէ Զրաղանի հրդեհին մէջ արդեսն ծանկարիչ Այվազովսքիի երեք ձեռակերտները. ինչո՞ւ չունենայինք օթեան մը, զանոնք, այդ հայեցի գործերը, իր գին նոյն իսկ մեծ գումարներու, պատեւոր համար մեր որոնին մօտիկ։ Թո՛ղ Ուսումն. Խորհուրդը, իբրև մեր կրթական նախարարութիւնը, գիտակից չարժումով մը ջանայ ի գլուխ ածել այս գործը, որ իր անունը փառքով պիտի լիցուցանէ։ լաւ է անագան՝ քան ոչ երբեք։

ԶԵՆՈՐ ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

ԻԶԶԵԹ ՓԱՇԱՅԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՄԻՏԸ ԶԷ՛ ՀԱՅԵՐԸ ՋԱՐԴԵԼ ՏՈՒՈՂԸ։

Թանի ծանօթ Թղթակից, Պ. Ժան Ռօտ, որուն Եսիպէն զրկած Թղթակցութիւնները այնքան ազնիւ հանեցին օսմ. մամուլին մէջ, այժմ կը գտնուի Դամիրի, ուր քանիցս տեսակցեր է Համիտի տխրանուն խորհրդական Արապ Իզզէթ փաշայի հետ։ Իր տեսակցութիւնները կը պատմէ Թղթակցութեան մը մէջ, որմէ կը քաղենք չտեսկան մասերը։

«Անոր ջղուտ և հեղինակաւոր խօսուածքը լսելով, անոր շարժմունքը և բազմոցին վրայ շարունակ տեղ փոխելը տեսնելով, այն տպաւորութիւնը կ'ունենաս որ Ապտ-իւլ-Համիտի մօտ իր յաջողութիւնը լոկ արդիւնքը չէ այն միջոցներուն որոնք սովորաբար կը կիրարկուին դատնիկներու կողմէ։ «Ե՛ս միայն համարձակած եմ դէմ դնել անոր» ըսաւ ինձի իր նախկին տիրոջը մասին։ Եւ վերջապէս գուցէ սառ մէջն է բացատրութիւնը սուլթանին վրայ իր մեծ ազդեցութեան, անոր եղաւ ահեղ բռնապետ մը անչուշտ, բայց նաև յեղեղուկ, տառապող, անմնկարագիր էակ մը։ Նախկին բէժիմին և Ապտիւլ-Համիտին մօտ իր ունեցած պաշտօնին վրայ սա խօսակցութիւնը ահեղ ունեցաւ մեր մէջ։

«— Եթէ արդի կառավարութիւնը, ըստ Իզզէթ, արժանաւորապէս կը ճգնի ջնջել բոլոր նախկին զեղծումները, պէտք չէ կարծել որ Սահմանադրութենէն առաջ այդ իմաստով բնաւ ոճէ չանք չեղաւ։ Առաջարկներ եղան, մանաւանդ տասնորդի և մաքսերու մասին։ Նախարարները ընդունեցին այդ առաջարկները, բայց չգործադրուեցան։

«— Ի՞նչ պատճառով։

«— Սուլթանը ի՛նքը չուզեց։ Առանցի դաշտին ոտոգումը, Եփրատի ջուրի ճամբաներուն շինութիւնը նմանապէս առաջարկուեցան յանձնժողովներու կողմէ, բայց նոյն արդիւնքը ունեցան։ Ես ինքս ծրագիրներ ներկայացուցի նաւատորմի մը կազմութեան համար և չոգենաւային գծի մը հաստատման համար՝ Սեւ Ծովուն ներքին վրայ, և որ տնտեսական ու ռազմական մեծ օգուտ պիտի ունենար։ Ասոնց համար պէտք եղած դրամը գտեր էի՝ առանց ջղջղելու օրինաւոր հաստատութիւններուն։ Ես ալ չյաջողեցայ։

«— Ապտիւլ-Համիտի մտաւորական վիճակը ի՞նչ էր։

«— Տասներեք տարուան ծառայութեանս միջոցին չկրցայ հասկնալ։ Այդ բոլոր ծրագիրները իրեն ներկայացուած առեն խանդավառօրէն կ'ընդունէր զանոնք, բայց հետեւանք չէր տար անոնց։ Կ'երդնում որ երբեք չհասկցայ զինքը։

«Յետոյ խօսեցաւ այն եղանակին վրայ որով ամէնէն բարձրատիճան անձինք զեղծում կը կատարէին, և թէ ինչպէս ինքը, Իզզէթ, քանիցս ջանացած էր Սուլթանին ալքերը բանալ այս մասին։

«—Եէմէն զօրքերու փոխադրութեան համար, զոր օրինակ, նաւատորներու հետ կարգադրուած գինին կրկին վճարել կուտային Ապտիւլ-Համիտի։ Ասիկ զատ, մէ՛կ վաչտ միայն ցամաք կը հասնէին հոն ուր կրնար երեք վաչտ հանուիլ։ Սուլթանին զեկուցի ասիկա, և անձամբ զացի պատասխանատու նախարարին՝ յանդիմանելու համար։ «Դիտեմ որ, ըսի իրեն, ամէն մէկ յոգեւաւոր համար 7000 ոսկի վճարել կուտաք Սուլթանին, մինչդեռ 3000 ոսկի կը նստի ձեզ։» Նախարարը սաստիկ բարկանալով տմոռ մը նետեց կուրծքս անանկ ուժգնութեամբ որ ասրիւ թքի։ Նոյնպէս ընդդիմացայ երկաթուղիի մը արտօնութիւնը տրուելու՝ ծիծաղելի պայմաններով՝ օտար աղդեցիկ անձի մը՝ Ապտիւլ-Համիտի շուրջը գտնուողներէն մէկուն միջոցով։

«—Այդ պայմաններուն մէջ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ հանրային կարծիքը ամբողջովին զգեղ պատասխանատու կը բռնէ հին բէժիմին։

«—Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըսեմ ձեզ, գոչեց Իզզէթ ձեռքերը ճակտին տանելով։ Նախորդ Սուլթանը սաստիկ քմահաճ մարդ մըն էր։ Իր խելքին փչա՛ծը կ'ընէր միայն և իրեն տրուած խորհուրդներուն չէր հետեւեր։ Զինքը չբնապատող ցած լրտեսներուն միայն ականջ կախելու ձգտում մը ունէր։ Եւ հարութիւնը չէր կրնար գիտնալ ինչ որ ես ինքս կ'ըսէի իրեն։ Ճշմարիտ պայքարներ կը մղէի անոր դէմ։ Մէկը չէ կրցած ինձի պէս դէմ դնել անոր։ Ես չատ դժբախտ էի. մեռնիլ կ'ուզէի։ Շատ անգամ հրաժարականս տուի իրեն, բայց երբեք չընդունեցաւ։ Եթէ ինձի համար պատուոյ խնդիր մը չըլլար, խոյս տուած պիտի ըլլայի։ Հոն ես պապ մըն էի՝ քիչ մը կղզիացած, առանց ընտանիքի և առանց ոչ մէկ դաշնակիցի։ Մէկը չունեցայ որ ինձ պաշտպանէր։

«Ապտիւլ-Համիտի նկարագրին վրայ իրեն ուղղած մէկ հարցումիս պատասխանեց.

«—Նախորդ Սուլթանը հիւանդագինօրէն մտատանջ էր, և չան ունեցողները վարպետութեամբ կը մշակէին այդ մտատանջութիւնը՝ երեւակայական դաւադրութեանց վրայ տեղեկագիրներու միջոցով։ Նոյնպէս չատ յեղեղուկ էր, չատ երկչոտ և ոչ մէկ պատասխանատուութիւն կը համարձակէր ստանձնել։ Այսպէս, հայկական խնդրին ծագումէն առաջ, Փոքր-Ասիոյ մէջ պատրաստած չարժումը իմանալով, հրաման ըրաւ մեծ եպարքոս ձէվատ փաշային նախ համոզելու միջոցին դիմել և չյաջողելու պարագային բռնական ուժի։ Յաջորդ օրը, մտահոգ, կանչեցուաւ ձէվատ փաշան և ըսաւ անոր. «Խորհեցայ, բռնական ուժ մի գործածէք։» Եպարքոսը, հասկնալով որ իր տէրը կը վախնար պատասխանատուութենէ, անկէց առաւ զայն՝ ըսելով. «Տէր, ոչ թէ դուք այլ ես տուի այդ հրամանը։» Այսուհանդերձ երկրին կառավարութեան ամէնամանր պարագաներուն զբաղելու ձախողմոլութիւնը ունէր։ Սակիա քանիցս ըսի իրեն։

«—1896ի հայկական կոտորածներուն պատասխանատուն է, ինչպէս կը կարծուի ընդհանրապէս։

«—Կը հաւատամ ձեզ որ ո՛չ, և կըրնաք հաւատալ ինձի։ Իր ոստիկանութեան նախարար Նազրմ փաշի հետ — այժմ Պէրութի կուսակալ — կրցաք ըրաւ այդ չարժումին առջեւը առնելու համար։ Չյաջողեցաւ։ Իր միակ յանցանքն եղաւ ձերբակալել տալու չհամարձակիլը այն իսլամ անձնաւորութիւնները որ կը պատրաստէին այդ չարժումը և որոնք ցոյց տրուեցան իրեն։

«—Ի՞նչ անցաւ Սըլտզի մէջ երբ յեղափոխութիւնը պայթեցաւ Մակեդոնիա 1908 յուլիսին։

«—Այդ միջոցին ես կը պատրաստուէի Մէյտնէ երթալ Հիճազի երկաթուղիին բացումը կատարելու։ Յանկարծ, վհատած, մտադիր էի ատկից օգտուիլ վերջնապէս հրաժարականս տալու և Կ. Պոլիս չդառնալու համար։ Երբ ապստամբութիւնը ծագեցաւ Մանաստիր և Սելանիկ, մինչ ամենք դիմադրելու կը մղէին՝ զոյն, ես ըսի իրեն. «Տէր, ամէն մարդ Սահմանադրութիւն կ'ուզէ։ Ձեր վեհափառութիւնը չի կրնար զայն մերժել։ Բան իս, պէտք է չնորհել և ազէկ երեւնալ ժողովրդեան աչքին։ Ձեր վեհափառութիւնը կրնայ ուզածին պէս նկատել զիս, բայց իբրև խղճի պարտք, իր չանուն և ազգին չանուն համար, ուրիշ կերպ չեմ կրնար խօսիլ իրեն։» Երկար վարանումներէ յետոյ, երրորդ օրը հաւանեցաւ և հրամայեց իր որդուոյմը հաղորդել նախարարաց խորհուրդին։ Իր վարանումները անով կը բացատրեմ որ եթէ մէկ կողմէն կը փափաքէր խորհրդարան մը ունենալ որ հակակշիռ իր նախարարները որոնց զեղծումները գիտէր, այս մասին իր ասացած փորձառութիւնները միւս կողմէ ցոյց տուած էին իրեն թէ երեսփոխանները, փոխանակ իբրև ճանճ ծառայելու նախարարներուն, ատոնց ստասարկուները եղած էին։ Յետոյ կը վախնար որ առանկ հաստատութիւն մը (խորհրդարան) կը նուազեցնէր իր հեղինակութիւնը, որուն համար հոգի կուտար։ Վերջապէս, երբ իր որոշումը տուաւ, ես ինքս խմբագրեցի հրամանագիրը։ Բանի մը նախարարներ, զանազան տեսակէտ եղաք, պատասխանեցին թէ ինձի առաջարկել Սուլթանին որ ընդհանուր ներում չնորհէ։ Ապտիւլ-Համիտ անմիջապէս չնորհեց, և դարձեալ ես եմ որ խմբագրեցի ձեռնհաս նախարարութեանց և մամուլին տրուած զեկոյցները։ Ատոնց օրինակները Բ. Դուռն են։ Յետոյ Թոլստուութիւն ստացայ Մէյտնէ երթալու, բայց քոմիտէն հակառակեցաւ, այն պատրուակով թէ հոն կ'երթայի Արաբիան ոսքի հանելու համար։ Այն առեն Սուլթանը նամակ մը գրեց ինձի որով կ'ըսէր որ Մէյտնէ չերթայի, այլ անմիջապէս Եւրոպա մեկնեմ։ Իսկոյն հնազանդեցայ այս հրամանին, անգլ. նաւ մը նստեցայ և մեկնեցայ։»

Թանի Թղթակիցին այն հարցման թէ իրօ՞ք Գամիրէ հաստատուած էր արդի հալիփային դէմ կրօնական չարժում մը առաջ բերելու համար, Իզզէթ բացարձակապէս ժխտական պատասխան կուտայ և զղջարութիւն կը համարէ այդ լուրը։ Նոր բէժիմի մասին, նախորդ Սուլթանին խորհրդականը հաւատք ունի անոր յաջողութեանը վրայ պայմանով որ բարւոք վարչութիւն մը տրէ։

«— Կը յուսա՞ք որ կարենաք Թուրքիա դառնալ։

«— Կը յուսամ։ Իրաց ընդհանուր վիճակը խորհիլ կուտայ ինձի թէ քաղաքական սահմանները վերջ ի վերջոյ պիտի հանդարտին։

Եւ աւելցուցեր է.

«— Հաճութեամբ պիտի դառնամ Թուրքիա։ Միչտ պատրաստ պիտի ըլլամ օգնելու արդի կառավարութեան, եթէ ինձի պէտք ունենայ անցեալի կառավարական կարգ մը գործերու համար։ Բայց անհնարին է որ նոր պաշտօն մը ընդունիմ։ Առողջութիւնս թոյլ չի տար։»

Իզզէթ փաշա վերջացուցեր է ըսելով որ օր մը իր արդարացումը պիտի գտնեն իր յուշագրութեանցը մէջ, զորս ցուցուցեր է Թղթակցին։ «Ծրագրի Ապտ-իւլ-Համիտ ողջ է, ասանք չպիտի հրատարակեմ, ըսեր է։ Ես խղճի աբեր մարդ եմ։» Գա՛ռ։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՋԱՐԸ ԵՒ ՋԱՐՈՒՀԻՆ ՊՈՒԼՍՈՅ ՄԷՋ

ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ ՁԱՇ

ՊԱՏՈՒՀԱՆՇԱՆՆԵՐ

Երէկուան մեր «Վերջին ժամ»ուն մէջ ընդարձակօրէն նկարագրած էինք պուլկար արքայական ամոլին ժամանումը և կատարուած հանդիսաւոր ընդունելութիւնները։ Այսօր կը փութանք լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդել։

*** Կայս. պալատն մէջ ի պատիւ արքայական ամոլին սարքուած մտերմական հացկերոյթին ներկայ գտնուելու համար, թագաւորը և Թագուհին ժամը 1ին իրենց հիւրամեծարներուն հետ և նիզակաւորներու գունդի մը առաջնորդութեամբ, Տօլմա-Պաղչէի կայս. պալատը գացին։ Արքայական ամոլը անդառակին վրայ ընդունուելու եպարքոսին, արտաքին գործոց նախարարին, պատերազմական նախարարին, ծովային նախարարին, արարողապետին և պալատական պաշտօնատարներու կողմէ։ Թագաւորը և Թագուհին Սուլթանին մօտ առաջնորդուեցան։ Կայսրը, գահաժառանգ իշխանին հետ, արքայական ամոլը ընդունեց ընդունելութեան դահլիճին պատուոյ սանդուխին գլուխէն։ Ֆէրտինանտ Թագաւորը Սուլթանին ներկայացուց իր հետեւորդները և արքայական պալատն արարողապետուհի Տիկին Զօմաքօֆ։ Կայսրը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ անոնց։ Յետոյ Սուլթանը ճաշասրահ առաջնորդեց իր հիւրերը։ Սեղանին վրայ, կայսեր ալաղողմը նստած էր Էլէօնորա Թագուհին, իսկ ճախակողմը՝ Ֆէրտինանտ Թագաւորը։ Գահաժառանգին աջակողմը կը գտնուէր պուլկար նախարարապետ Պ. Մալինօֆ, իսկ ձախակողմը՝ արտաքին գործոց նախարար զօրավար Բարիքօֆ։ Ճաշին ներկայ էին նաեւ առեւտրական նախարար Պ. Լիաբէվ, պուլկար հետեւորդները, եպարքոսը և նախարարներէն ոմանք ու բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։ Ճաշէն յետոյ, Սուլթանը յարակից սրահ մը առաջնորդեց իր հիւրերը։ Երկու վեհապետները խիստ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան հոն։ Ֆէրտինանտ Թագաւորը խօսակցեցաւ նաեւ եպարքոսին, նախարարներուն և պալատական պաշտօնատարներուն հետ։ Յետոյ նուագահանդէս մը տեղի ունեցաւ, ծանօթ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։ Ժամը 4ին, արքայական ամոլը հրաժեշտ առնելով Սուլթանէն, Մէրասիմ քէօշկը դարձաւ։

*** Ճաշին առեն, Ֆէրտինանտ Թագաւորը, իր ձեռքովը, Սուլթանին վիզէն կախեց Ս. Աղեքսանդր պատուանշանին մեծ խաչին աղամանդազարդ մանեակը։ Իսկ Սուլթանը Խանէքանը Ալ-Օսման պատուանշանը նուիրեց Ֆէրտինանտ Թագաւորին. ասկանակաւ Մէճիտիէ՝ էլէօնորա Թագուհիին. ականակաւ Օսմանիէ՝ նախարարապետ Պ. Մալինօֆի, Ա. կարգի Շէֆգատթ՝ Տիկին Մարքօֆի, Տիկին Ա. արմ պէյի և արքայական պալատն տեսչուհիին. Բ. կարգի Շէֆգատթ՝ պատուակալ օրիորդներուն. Գ. կարգի Շէֆգատթ՝ Տիկին Մարքօֆի և զանազան պատուանշաններ արքայական հետեւորդներուն։ Օսմ. պատուանշան ստացող պուլկար անձնաւորութեանց թիւը 130ի կը հասնի և անոնց ցանկը հաղորդուած է Բ. Դրան։ Այս վերջինն ալ օսմ. անձնաւորութեանց ցանկ մը յանձնած է, որպէս զի պուլկարական պատուանշաններ տրուին անոնց։

*** Մէրասիմ քէօշկին մէջ, առջի իրիկուն, արքայական ամոլին բարի գալստեան այցելութիւն ստուն պատերազմական և ծովային նախարարները, ոստայկոյսի նախագահ Իզզէթ փաշա, քաղաքապետի փոխանորդ Թէվֆիզ պէյ, հոլանտական դեսպանը և տիկինը, պելժիական դեսպանը և Ա. Թարգմանը, սերպիական դեսպանը և Ա. Թարգմանը, Դարատաղի գործակատարը, Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Մ. Նահանգաց, Աւստրիոյ, Յունաստանի, Ռումանիոյ դեսպանատանց առաջին Թարգմանները։

*** Ներքին գործոց նախարարութիւնը բոլոր նահանգները չրջաբերական մը ղրկելով, ծանուցած է պուլկար արքայական ամոլին Պոլիս այցելութիւնը և Սուլթանին կողմէ եղած ջերմագին ընդունելութիւնը։ Արտաքին գործոց նախարարութիւնը համմասա զեկոյց մը յղած է արտաքսմանի օսմ. դեսպաններուն։

*** Պուլկար կառավարութեան օգնական Բrkporkg կ'ըսէ թէ Ֆէրտինանտ Թագաւորին այցելութեան նպատակն է հարթել բոլոր այն դժուարութիւնները, որոնք մինչեւ հիմա արգելք կ'ըլլային Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ բարի դրացութեան։ Երկու երկիրներու միջեւ առկախ գտնուող խնդիրներն են սահմանագլուխը ճշդելու, Դումանօվա-Բէօսթէնտիլ երկաթուղիի միացեալ գծին և առեւտրական դաշնադրի խնդիրները։ Պուլկար կառավարութիւնը կը յուսայ որ Թագաւորին այցելութեան չնորհիւ երկու երկիրներու միջեւ առեւտրական կերպով պիտի ամրապնդուին դրացնութեան յարաբերութիւնները։

*** Բերայի թաղապետութիւնը որոշ գիներ սահմանած է կառքերու վարձքին համար, Ազատութեան Բլուրին վրայ այսօր կատարուելիք զօրահանդէսին առթիւ։ Դալաթիայէն, Բերայէն և իր չրջականերէն, Թօքհանէէն, Դապաթէէն և իր չրջականերէն մինչեւ Ազատութեան Բլուր՝ 20 դրուշ։ Դարձին համար ալ նոյն վարձքը պիտի առնուի։ Ժամով վարձուած կառքերուն համար պիտի վճարուի 20 դրուշ, իւրաքանչիւր ժամ 20 դրուշ հաշուելով։

ԱՒՍԾՐԻԹՈՒՍ

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուսական գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ Բեռլէսպուրկի և Վիէննայի միջև կատարուած բանակցութիւնները գոհացուցիչ արդիւնքի մը յանգած են։ Կարծիքներու փոխանակութեամբ երեւան եկած է թէ պալքանեան գործերու մէջ քաղաքական ազդեցութիւններու մասին կատարելապէս համաձայն են Ռուսիա և Աւսթրիա-Հունգարիա։ Դիւանագիտական կանոնաւոր յարաբերութիւնները երկու երկիրներուն միջև՝ վերահաստատուած են։ Ռուս կառավարութիւնը միւս Դահլիճներուն զեկուցած է համաձայնութիւնը՝ եօթը պաշտօնագիրներ կցելով։

*** Գերման մամուլը նպաստաւոր մեկնութիւն մը կուտայ աւստրեւուս մերձեցման մը։ Գերլիներ Թակպլաթ կ'եզրակացնէ. «Աւստրեւուս մերձեցումը չի տկարացներ Երրեակը, այլ ընդհակառակը կը լրացնէ զայն։ Աւելորդ է ըսել որ այդ մերձեցումէն տեղեկութիւն ունէր Գերլինի Դահլիճը։ Անշուշտ պիտի դիտուի որ Ռուսիա և Աւստրիա շահաւոր եղած են այդ մերձեցումէն։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Մակեդոնիոյ Յոյներուն մէջ բողոքի չարժում մը առաջ եկած է ընդդէմ Մակեդոնիոյ եկեղեցիներու և դպրոցներու օրէնքին, որուն վրայ վիճաբանութիւն կը կատարէ Երեսփ. Ժողովը։ Մանասթիրի երեսփոխան Նալիս էֆ. այդ մասին բողոքի երկու հեռագիր ստացած է իր ընտրական չրջանակէն։ Այդ հեռագիրները Սահմանադրութեան ու կրօնական առանձնայնորոշումներու հակառակ կը նկատեն եկեղեցիներու և դպրոցներու մասին ծրագրուած օրէնքը։ Հեռագիրներէն մէկը ստորագրուած է Մանասթիրի յոյն երեւելիներուն կողմէ, իսկ միւսը տասը յունական գիւղերու երեւելիներուն կողմէ։

ԱՒՍԾՐԱԿԱՆՈՒՆ ՕՏԱՐԱԿԱՈՒՄ

Պասրէն կը հեռագրեն թէ Պէսէվիները յարձակում գործելով Միւնթէֆիքի վրայ, 500 տուն թալլած և մէկ քանի հոգի սպաննած են։ Հոն զրկուած զինուորներ ետ մղած են աւազակները։

ՕՐԻՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ

Խառն Ժողովը, առջի օր, նիստ գումարեց Տ. Եօթքիմ Պատրիարքին նախագահութեամբ։ Վիճաբանութիւնը տենդագին էր սկզբան, աշխարհականները տեղի չտալնուն համար։ Պատրիարքը երկարօրէն պարզեցին յետոյ վէճը, կատարեալ համաձայնութիւն գոյացաւ։ Գաւառներէն չնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ կը հասնին, պատր. տաղնապը վերջացած ըլլալուն համար։

ԴՈՒՇՍՓՈՒԹԻՒՆ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ պուլկարական գրեթէ բոլոր քաղաքներուն մէջ բողոքի միթինկները կը չարունակուին ընդդէմ կառավարութեան։ Կը պահանջուի որ Ռուսճուքի չարդին յանցաւորները պատժուին և «արիւնաչաղախ գանլիճը» հրաժարի։

ՆՈՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ

Կառավարութիւնը որոշած է նոր պատուանշան մը հաստատել։ Առժանիքի պատուանշան պիտի կոչուի ան։ Նաեւ սահմանափակ պիտի ըլլայ այդ պատուանշանին արժանացողներուն թիւը։ Անոնց միայն պիտի տրուի որոնք մեծ ծառայութիւն մատուցած են պետութեան։

ՄԷՆԱԼՈՒՈՅԻ ՅՈՆԸ

Մարդարէին ծննդեան տօնը, Պոլսոյ դատաւորին կողմէ տրուած վճռագրին համաձայն, որ վաւերացուած է կայս. Իրատէով, վաղը պիտի կատարուի։ Մզկիթներու մինարէները և հանրային չէնքերը պիտի լուսաւորուին։ Սուլթան-Ահմէտի մզկիթին մէջ տեղի ունենալիք կրօնական արարողութեան հրաւիրուած են նախարարները, Մեքկայոյի և Երեսփ. Ժողովի նախագահները, կրօնական ատենաւորները։ Ներկաները մեծ համազգեստ պիտի կրեն։

ԲՈՂՈՔԻ ՄԻԹԻՆԳ

Կիրասունի մէջ 5000 հոգի միթինգ գումարելով պահանջած են որ Կիրասունի դէպի Գարահիսար երկաթուղիի մը գիծին չինութեանը ձեռնարկուի տարեպարապար։ Միթինգին բանաձեւը հեռագրուած է Երեսփ. Ժողովի ու նախարարութեան։

ԶԱՏԲԸՐՃԱԼԻՒՆ

ՀԱՍՏՈՒԾԱՆ ՁԱՐԻՒՆՆԵՐԸ

Այսընի բնակիչները կը յայտարարեն թէ հռչակաւոր աւազակապետ Զաքրճալին մինչև հիմա իր արբանեակներուն հետ 1000 հոգի սպաննած և 100,000 ոսկի չորթած է։

ՈՍՏԻԿԱՆ-ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Կառավարութիւնը վարկի յաւելում մը պիտի պահանջէ ոստիկան-զինուորներու համար։ Ոստիկան-զինուորները քանակն պիտի առնուին։ Զինուորական ծառայութիւնը աւարտելէն յետոյ, լեցուն թաշկի մը պիտի ստանան իբր ոստիկան-զինուոր։ Եթէ կառավարութեան պահանջումները ընդունուին, կարելի պիտի ըլլայ 15,000 հոգինոց ոստիկան-զինուորներու բանակ մը կազմել։

ԽՈՎԵՏՋՍԲԻՒ ՀԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եէմէնի ծովեզերքին վրայ հսկողութիւն կատարելու համար, տասը հատ եղերպարյանձնարարուած են Քրէջոյի նաւագործարանին։ Այդ եղերապարները վեց ամիսէն պիտի յանձնուին։

ՄԱՔՍԱՖԱՆՆԵՐ ԹԷՆԻԴԱԲԸ

Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մաքսատանց պաշտօնեաներու թէնիդաբը աւարտած է։ Եւմասական նախարարութիւնը վարարքացուցած է անոր գործադրութիւնը։ Բարարչէն դուրս ձգուած պաշտօնեաներուն թիւը 400ի կը հասնի։ Ասանց մեծ մասը հանգստեան պիտի կոչուի։ Ոմանք ալ ժամանակաւոր պիտի ատանան մինչև որ պաշտօնի անցնին։ Միջոցներ պիտի խորհուին անոնց համար, որոնք կը նախընտրեն հատուցում ստանալ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՒՐՕՆ-ԹՈՒՐԲԵՐԸ

Բարիզ, Գերլինէն առած տեղեկութեանց նայելով, կ'ըսէ թէ Անգլիոյ խօսուար Թագաւորը Պոլիս այցելելու մտադրութենէն հրաժարած է սա պատճառով որ Թէօն-Թուրքերը ատենէ մը ի վեր գործօն դեր մը կը կատարեն Եգիպտոսի մէջ և ուժ կուտան ազգայնական կուսակցութեան։ Թէօն-Թուրքերուն այդ համարակութիւնը մեծապէս գրաւած է Անգլիացիներուն ուշադրութիւնը։ Կ. Պոլսոյ անգլիական դեսպանը այդ մասին բարեկամական դիմում մը ըրած է արտաքին գործոց նախարար Բիֆիէթ փաշայի մօտ։

ԲԱՂԱՐԱՐԱԳՊԵՏԱԿԱՆ

ԳՈՒՆԱՐՈՒԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՐՆԵՐ

Կիրակի օրը Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ միթինկ մը տեղի ունեցաւ, որուն նպատակն էր Կովկասի քաղաքական հայ բանտարկեալներուն արձակումը ձեռք բերել։ Զմայլելի նպատակ։ Ամիսներէ ի վեր անմեղ Հայեր կը տառապին բանտերուն մէջ, յեղափոխական կուսակցութեան մը պատկանած ըլլալու կասկածանքին ներքև։ Ռուսիա, որ էապէս բռնակալական երկիր մըն է, հակառակ Խորհրդարանի նմանող բան մը ունենալուն, բնականաբար հաշտ աչքով չպիտի նայէր հայ կազմակերպութեան մը վրայ որ, օսմ. Սահմանադրութեան հաւակումին յետոյ, իր գոյութիւնը Կովկասի մէջ անով միայն պիտի արդարանար — և ամենկ ալ յայտարարուեցաւ— որ իր դաշը միացնէր ռուս բռնակալութեան դէմ մարանչող ռուս յեղ. կազմակերպութեանց հետապնդած դատին։ Հաւանանքը սկսաւ։ Զինայուեցաւ ոչ մէկուն։ Զանգուածային ձերբակալութիւններ և բանտարկութիւններ։ Անմեղը մեղաւորին։ հետ նետուեցաւ զնտան։ Խնդիրը այնքան ծանրացաւ որ երբ Նորընտիր Կաթողիկոսը Բեռլերպուրգ գնաց, Զարէն խնդրեց որ Կովկասի բանտարկեալներուն ներում չնորհուի։ Զարը խոստացաւ. Կաթողիկոսը էջմիածին դարձաւ և տակաւին կը սպասէ որ Զարը կատարէ իր խոստումը։

Կիրակնօրեան միթինկին նպատակն էր, ինչպէս կ'երեւայ, կաթողիկոսին ձեռք բերել չկրցածը ուրիշ ճամբով մը կորզել ռուս կառավարութենէն։ Եւ ասոր համար ի գործ դրուեցաւ եղանակ մը որ ապահովապէս ուրիշ բանի չպիտի ծառայէ եթէ ոչ աւելի ամրափակել Կովկասի բանտերուն դուռները հայ բանտարկեալներուն վրայ, անոնց ազատութեան հաւանականութիւնը նուազեցնել և գուցէ նոյնիսկ նորանոր ձերբակալութիւններու պատճառդառնալ։ Ասով, հաւանականութիւնը կայ արդիւնք մը ձեռք բերելու՝ տրամաբանօրէն հակառակ այն նպատակին որ ծրագրուած էր։ Կ'ընդունիմ որ ընդվզեցուցիչ է պարագան որ կը յայտնուի Կովկասի մէջ։ Բայց չեմ կրնար ընդունիլ որ բռնապետութեան մը ճանկերէն անմեղներ ազատելու համար՝ այդ բռնապետութիւնը աւելի դարձնելու, կաղցնելու, գրգռելու մեղացներուն դիմաց, եթէ այդ մեղացները այնքան հզօր չեն որ կարենան ապալել բռնապետութեան պատուհասդը։ Ան կանգուն է աւելի քան երբեք անդրդիռի և վիթխարի, դիմադրութեան ակար փորձեր արհամարհելու չափ զօրաւոր։

Կը հաւատամ որ խեղճ զոհերու դառն կացութիւնը մեղմացնելու համար օգտակար գուցէ կրնան ըլլալ բոլորովին տարբեր միջոցներ քան անիկա որ կիրակի օրը գործադրուեցաւ Բերայի մէջ։ Ասանկ լուրջ և ծանրակշիռ բաներու մէջ կ'արժէ շատ աւելի լրջութեամբ և չրջահայեցութեամբ վարուիլ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՄՍԻՆԸ

Խառն ժողովը իր այսօրուան նիստին մէջ պիտի որոշէ թէ որմնք պիտի ընկերակցին Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, բարի գալուստ մաղթելու համար Պուլկարիոյ արքայական ամսոյին։ Կը լսենք թէ Դուրեան Սրբազան երախտագիտական ուղերձ մը պիտի մատուցանէ Յերտինանտ Թագաւորին, որուն երկրին մէջ ասպնջականութիւն գտած է միշտ Հայը և մեծ մարդասիրութիւն ցոյց տրուած է հանդէպ Հայուն, 96ի գաղթականութեան միջոցին։ Ն. Սրբազնութիւնը պիտի տեսակցի նաև Պուլկար ներքին գործոց նախարարին հետ։ Շատ հաւանական է որ նախորդ Գաղ. Ժողովոյ անդամ և Պուլկարական հիւանդանոցի վիրաբոյժ Տօքթ. Եաղուպեան էֆ. ընկերանայ Ս. Պատրիարք հօր, իբր պուլկարագէտ։

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԲԼՈՒՐԻՆ ՎՐԱՑ

Ի պատիւ Պուլկար արքայական ամսոյին, այսօր, Ազատութեան բլուրին վրայ տեղի ունենալիք զօրանոցին, ի դիմաց Ամեն. Ս. Պատրիարք հօր, ներկայ պիտի գտնուին Փոխանորդ Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Դուրեան և գործակատար Գամէր էֆ. Շերինեան, յատուկ հրաւիրմամբ։

ՊՈՒԼԿԱՆԵՂԻՆ ՀՍՒԱԳԻՐ

Պուլանդէն հեռագրով կը բողոքեն Շեյխ Սիւլէյման անուն անձի մը դէմ որ բռնութիւններ ի գործ կը դնէ։ Բողոքող հայերը կ'ըսեն թէ, եթէ այս բռնաւորը չհեռանայ, պարտաւորուած պիտի ըլլան գաղթելու։

ԿԻՊԱՆԱՆ ԴՈՐԾՆԻՐ

Կիպ. կանոնագրի վերաքննիչ յանձնաժողովը կիրակի օր 28 անդամներու ներկայութեան նիստ գումարած և ընդունած է Մանամժողովի մը կողմէ բարեփոխուած կազմական կանոնագիրը։ Կարդացուած են չորս յօդուածներ, որոնք վաւերացուած են մէկ քանի բարեփոխումներով։ Մինչև ամսոյս վերջը մնացեալ յօդուածներն ալ պիտի քննուին։

ԱՆՑԻՈՔԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կիլիկիոյ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին կողմէ իբր այցելու հովիւ Անտիոք ղրկուած Տ. Մեսրոպ Քէնդ. Աֆարեան նամակ մը գրելով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, կը պարզէ այն դառն վիճակը որուն մատնուած են Անտիոքցիք Կիլիկեան ազգաւոր աղէտէն ետք։ Տ. հայրը սրտաճմլիկ տողերով կը նկարագրէ մանկամարդ այրի կիներու, պարկեշտասուն հարսերու. և անոնց մանուկներու բարոյական և նիւթական ամէն ինամքէ ու հոգածութենէ զուրկ անտանելի կացութիւնը և կը թելադրէ զանոնք անպայման հեռացնել այդ տեղէն։ Կ'ըսէ թէ այս մանկամարդ կիներուն խարուիլը չատ դիւրին պիտի ըլլայ, որովհետև բոլորովին կարօտ վիճակի մէջ կը գտնուին և կառավարութիւնն ալ լուրջ կարգադրութիւն մը չէ ըրած։ Հովիւը կը հաղորդէ նոյնպէս թէ եկեղեցին դեռ գոց կը մնայ, որով հոգեկան միթիթարութենէ ալ զուրկ կը գտնուին տեղացիք։ Փակ պահուելուն պատճառը այն է որ, կ. Պոլսէն եկեղեցական զգեստ ուղուած է և դեռ չէ ղրկուած։ Նոյնպէս, ուրիշ պիտոյքներ ալ կը պակսին։ Ցնոյ փափաք կը յայտնէ որ ղրկուելիք նպաստները Հալէպի Առաջնորդարանին միջոցաւ ղրկուին, որովհետև միսիոնարներու ձեռքով բաշխուած նպաստներէն չեն կրցած օգտուիլ տեղացիք, անոր համար որ կողմնակցութիւներ եղած են և բոլորովին կարօտները չեն կրցած նպաստաւորուիլ։

Հալէպի առաջնորդ Շահէ վարդապետ Այնթապ գացած է Անտիոքի մէջ գործագործութեան մղում տալու համար հարկ եղած նախապատրաստութիւնները տեսնելու, որպէսզի Անտիոքի կիները կարենան զբաղում մը գտնել։

ԴԱՂԹԱԿԱՆՆԱՑ ՀԱՇԻՒ

Ինչպէս յայտնի է, լրագրական այլ ընդ այլոյ հրատարակութիւններ եղան վերջերս գաղթականաց հաշիւներու մասին։ Երէկ, Ճանկիւլեան էֆ.ի ատենապետութեան տակ գործող երեսնիի գաղթականաց Ցանձնաժողովը իր հաշիւներուն վաւերացումը խնդրած ըլլալով Նպատից Ցանձնաժողովին, այս վերջինը որոշեց գրել այդ Ցանձնաժողովին թէ ժամանակին քննուած են արդէն իր հաշիւները և օրինաւոր նկատուած են անոնք։

ՄԻԱՑՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Ընկերութեան Տնօրէն Ժողովոյ գանձապետ Յարութիւն էֆ. Ներկարարեան և Տնօրէն Լեւոն էֆ. Հաճեան երեկ Նպատից Ցանձնաժողովին ներկայանալով, խնդրած են որ Ցանձնաժողովը ամեսական 25 ոսկիի նպաստը տրամադրէ։ Նպաստիցը խոստացած է վճարել։

ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ՕԳՆ. ՍՆՏՈՒԿԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Ուսուցչաց Օգն. մնտուկի Հոգաբարձութիւնը յառաջիկայ չարաթ կէս օրէ առաջ, նիստ ունի Ղալաթիոյ Սորբոնդարանը։

ՅՈՒՌԹ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ ԵՒ ԿԱՑԵՍ. ԲԺՇԿ. ԸՆԿ.

Կայս. Բժշկական Ընկերութեան տարեկան հաղորդութիւնի մէջ որ տեղի ունեցաւ Թոքաբորեան ճառարանը, նոյն ընկերութեան անդամ Տքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան հետաքրքիր գեղեցիկ բաժակաճառը արտասանած է։

«Պարոնե՛ր, քիչ առաջ ձեռնհաս և աւելի պերճախօս անձինք իրաւացիօրէն և մարդասիրաբար ի վեր հանեցին գիտական դերը զոր Պոլսոյ Կայս. Բժշկական Ընկերութիւնը կատարած է հիմնուած օրէն։ Իր գոյութեան 54 տարիներու երկար ընթացքին մէջ այս ընկերութիւնը ոչ միայն լայնօրէն նպաստած է բժշկական գիտութիւններու յառաջդիմութեանը ի Թուրքիա, այլեւ եղած է մարդասիրական հաստատութիւն մը և այս տեսակէտով՝ գործադիրը սահմանադրական զգաստարներու և սկզբունքներու։ Իրաւ. չէ՞ որ իր դրօշին տակ է որ տեսնուեցաւ տարտսեռ բազմաթիւ բժիշկներու հաւաքումը որոնք ազիարիս զանազան կողմերէ գալով մուգան իրենց ցեղը, իրենց ազգութիւնը, ձեռք ձեռքի տուին կաթոգիին, և միանուագ համաձայնութեամբ իրեւ մայրենի լեզու որդեգրեցին Ֆրանսերէն լեզուն իրենց աշխատութեանցը համար և այսպէս հանուր ազգային առին օրինակը ցեղերու ճշմարիտ եղբայրութեան և իրական հաւասարութեան։ Օսմ. երիտասարդ սահմանադրութեան մականին տակ, տարեկան այս հանդէսին առթիւ, կարծեմ լաւ է անգամ մը եւս յիշեցնել չատ կարեւոր գերը զոր Բժշկական Ընկերութիւնը խաղաց երկրին բարոյական կեանքին մէջ և զոր պիտի շարունակէ խաղալ անընդհատաբար։ Սակայն աւելի արդար և մանաւանդ Պատմութեան աւելի հաւատարիմ ըլլալու համար թող թոյլ տրուի ինձ խոստովանիլ ձեզ թէ ուրիշ հաստատութիւն մը, ոչ Նուազ կարեւոր, մեծ ուսանողի մը եղաւ այն գեղեցիկ ճամբուն մէջ զոր կայս. ընկերութիւնը ընդգրկած էր. ըսել կ'ուզեմ Պոլսոյ Բժշկական Կայս. Համալսարանը։ Այո, արդէն իբր երեք քառորդ դարու հնութիւն ունեցող այս Համալսարանին ծոցին մէջն է որ Թուրքիան 1838էն ի վեր տեսաւ փիթիամը թեղերու համերաշխութեան և փոխադարձ սիրոյն, երբ այլացեղ բոլոր գիտնականներ հոն կը հաւաքուէին ու կ'եղբայրանային և միութիւնն ամենքին ներքեւ կը հաւաքէին օսմ. կայսրութեան զանազան ժողովրդոց զաւակները՝ բժշկութեան ազնիւ արուեստը անոնց ուսուցանելու և զանոնք առաջնորդելու համար դէպի նոյն միակ նպատակէն, գերազոյն նպատակէն. սփոիսել տառապող մարդկութիւնը։ Մարդասիրական զգացումներու և եղբայրութեան ու հաւասարութեան տեսակէտով կայ աւելի գործնական խորհրդարան մը քան բժշկական համալսարանը։ Տէրարդ իրաւունք չունիմ ըսելու. «Եթէ օր մը լոյսը հանի մարդոց, բժշկութենէն որ պիտի գայ ան։» Թոյլ տուէք ինձ ուրեմն, սիրելի արհեստակիցներ և բարեկամներ, առաջարկել ձեզ որ բաժակ բարձրացնէք ի պատիւ Պոլսոյ բժշկական համալսարանին բարգաւաճմանը։»

ՏԼՈՐԹ-ՍՕԼԻ ՀՍՒԱԳԻՐ

Տէօրթ-Յօլէ Օձագլը գիւղին քահանային և մըխթարին կողմէ Պարիսքարան քաջուած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ ասկէ վերջ ղրկուելիք նպաստները ուղղակի իրենց ղրկուին և ոչ թէ օտարներու, որոնք նպաստից բաշխումը արդարութեամբ չեն գործադրեր, այլ կողմնակցութիւն ի գործ կը դնեն։

«Ռ Ն Ա Ռ» Ը

Բերայի հայ յառաջդիմասէր երիտասարդները գեղեցիկ հաստատութիւն մը հիմնած են «Բերայի Հայ Երիտասարդաց Միութիւն» անունով, որուն մասին ասկց առաջ խօսուեցաւ այս էջերուն մէջ։ Այս Միութիւնը օգտակար նախաձեռնութիւն ունեցած է վերակենդանացնելու երաժշտական Բնար Ընկերութիւնը, որ տասնեօթը տարի առաջ գոյութիւն ունէր և որ շուտով գադրած էր՝ բռնապետութեան երկնքին տակ։ Երաժշտութիւնը, իբրև գեղարուեստին մէկ ճիւղը, կը ծառայէ մարդվրդեան ճաշակին ազնուացմանը։ Բնարը այդ դերը կատարելու կոչուած է։ Արդէն քառասուն անդամներ կը պարունակէ իր մէջ, մաէսթրօ Մանասի առաջնորդութեանը տակ։ Առաջին նուագահանդէսը մը տուուեցաւ անցեալները Իւնիոն Ֆրանսէզի մէջ և յաջողութեամբ՝ ողջունուեցաւ։ Միութիւնը երկրորդ նուագահանդէսը մը կուտայ վաղը, հինգշաբթի գիշեր, Իւնիոն Ֆրանսէզի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ 40 երաժշտներու, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Մանաս էֆ.ի և աջակցութեամբ մաէսթրօ Սինանեան էֆ.ի, Չէքի պէյի և Պ. Բաթազան։ Գիշերը կէս և քառորդ ոսկի։ Իւրաքանչիւր այր կրնայ երկու կին ընկերացնել իրեն։ Կը սիրենք յուսալ որ Բերայի հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ իր ներկայութեամբը քաջալերել գեղարուեստական այս յոյժ ազնիւ ձեռնարկը, անոր յաջողութիւնն ու յարատեւութիւնը ապահովելու համար։

Թ Ա Ց Ր Ո Ն

Կը յիշեցնենք որ Արմէնեան խումբը այս երեկոյ, Սկիւտարի Լաբան Թատրոնին մէջ կը ներկայացնէ Ռուսահայ Թատերագիր Էմին Տէր Գրիգորեանի «Տամոկլեան Սուր» ընտանեկան կեանքի առասը, 3 արար։

ՀԵՂՈՒՄ

Օրմանեանի Բ.ննիչ Ցանձնաժողովոյ անդամներէն Մարկոս էֆ. Նաթանեան կը յայտնէ մեզ թէ ինքը տակաւին ուսումնասիրած չէ Օրմանեանի վրայ եղած ամբաստանութեանց թղթածրարը։ Հեռաւարար դեռ գաղափար կազմած չէ թէ դատապարտութեան թէ անպարտութեան կողմը պիտի յանգի իր համոզումը։ Ուստի սխալ է «Արեւելք»ի երէկի թիւին մէջ տեսնուած այն լուրը թէ ինքը Օրմանեանը առանց այլ և այլի դատապարտելու կողմն է։

«ՐԻՉ ՄԸ ԺՊԻՏ»

Հրատարակուեցաւ այս վերնագիրով գրքոյկի մը երկրորդ պրակը որ կը պարունակէ իրական մանրավէպեր, զուարճալի պատմութիւններ և սրամտութիւններ։ Պատրաստեց Հայկ Զորլուեան։ Գին 60 փարա։ Կեդրոնատեղի Ց. Գալաճեան գրատուն։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐՈՒ

ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ՆԵՐՍ ՁԵՆ ԱՌՆԵՐ

ԲՈՂՈՔ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ԴԷՄ

Օսմ. Խորհրդարանը իր սովորական նիստը գումարեց երէկ ժամը 11½ին (Ք. Ե.), Նախագահութեամբ Ահմէտ Բիզա պէյի։ Նախորդ նիստի տառնագրութիւնը վաւերացուելէ յետոյ, կարդացուեցան կարգ մը տեղեկագիրներ և եպարքոսական թելգրէներ։ Յետոյ կարդացուեցան թագրիրներ։ Ներքին գործերու նախարարութեան ղրկուեցաւ Պաղատատի երեսփոխաններուն կողմէ տրուած թագրիր մը, որով կ'առաջարկուէր տեղւոյն ալրիներուն զէնքերը հաւաքել ու տեղական ժանտատմբերի գունդեր կազմակերպել։ Հարեւանցի չինութեանց յանձնաժողովին ղրկուեցաւ Վանի երեսփոխանին մէկ թագրիրը, որով կառավարութիւն կ'առաջարկէր Վանի ծովուն վրայ երկու շոգենաւ բանեցնել։ Երկրագործական նախարարութեան նկատառմամբ յանձնուեցան՝ Տիարպէքիրի երեսփոխան Ճէյդի պէյի և Տաղաւարեանի թագրիրները. առաջինը կ'առաջարկէր Տիարպէքիրի մէջ տիպար ագարակ մը և երկրագործական վարժարան մը հիմնել, իսկ երկրորդը՝ պամբակի դէմ միջոցներ ձեռք առնել։ Շէքիպ պէյ թագրիրով մը կ'առաջարկէր որ կառավարութիւնը Երերուն պարքին մէջ չանցնէ իրեն քով ուանդ ձգուած դրամները, այլ անմիջապէս վճարէ։ Յետոյ Շէքիպ պէյ բերանացի բաւ նաև թէ եթէ Ժողովը կ'ուզէ թագրիրը յետաձգուի, քանի որ Նելեմա. Նախարարը տեսակցութեան մը մէջ բան է թէ՝ առանդ ձգուած այդ գումարներու մասին կառավարութիւնը դեռ վերջնական կարգադրութիւն մը չէ ըրեր և թէ՝ ինքն ալ կ'ընդունի որ ուանդ ձգուած դրամները պէտք է անմիջապէս վճարել և հետեւաբար խոստացեր է Ժողովին բացատրութիւններ տալ օր մը։ Որոշուեցաւ յետաձգել թագրիրին նկատառումը։ Հալէպի երեսփոխան Յարութիւն էֆ. Պոչկէզէնեան թագրիրով մը կ'առաջարկէր որ գործաւորներու և գործատէրներու փոխադարձ յարաբերութիւններու և պարտականութիւններու հշդող օրինագիծ մը պատրաստուի, քանի որ, ինչպէս անցեալ օր ալ կարդացեր է Թերթերու մէջ, Պրուսայի գործաւորներուն ահագին դրամներու և կեղեքումներու կ'ենթարկուին անիրաւ գործատէրերու կողմէ։ Եւ Պոչկէզէնեան էֆ. իր կողմէ չորս յօդուածէ բաղկացեալ օրինագիծ մը կը ներկայացնէր Ժողովին, որ անաւարտ.— 1. Գործարաններու մէջ գործաւորները արեւածագէն առաջ և արեւածագէն վերջ պէտք չէ աշխատին (հաւանութեան նշաններ)։ 2. Գործաւորը տասը ժամէն աւելի պէտք չէ աշխատի, որուն մէջ պէտք է գտնուի նաեւ հանգիստի մէկ ժամ։ 3. 12 տարեկանէն վար՝ մանչ թէ աղջիկ՝ պէտք չէ աշխատցուին իբրեւ գործաւոր։ 4. Այս կանոններուն անսասող գործատէրերը խիստ պատիժներու և տուգանքներու ենթարկել։ Ժողովը համամիտ գտնուելով այս թագրիրին ղրկեց օրինագիծերու Ցանձնաժողովին։

Պոչօ էֆ. Թագրիրով մը կ'առաջարկէր Արտաքին գործերու Նախարարին հարցնել թէ՝ ինչ միջոցներ ձեռք առած է Ամերիկա գաղթող այն իսլամ գործաւորներուն մասին, որոնք ամերիկեան կառավարութեան կողմէ ետ կը վերադարձուին, առարկելով որ իսլամը բազմակին է։ Պոչօ բացատրութիւններ ալ տուաւ իր թագրիրին բովանդակութեանը մասին և ըսաւ թէ՝ իսլամ գործաւորը Ամերիկա երթալու համար հոս ամէն բան կը ծախէ. բայց հոն իսլամները ներս չեն առնուիր ըսելով որ անոնք չատ կին կ'առնեն. հոս ալ դեսպան կայ, հոն ալ մենք դեսպան ունինք. արտաքին գործոց նախարարը թող քննէ, թող տեղեկութիւն քաղէ և եթէ հիշէ է, ասկէ վերջ արդիլենք իսլամ գործաւորներուն Ամերիկա գաղթելը, որպէս զի խեղճ չըլլան։

Հաճա Ահմէտ Մահիր էֆ. ըսաւ որ երկար վիճաբանելու պէտք չկայ. երբ կ'ըսուի թէ՝ իսլամները բազմակին ըլլալնուն համար երկրէն ներս չեն առնուիր, արտաքին գործոց նախարարին կը հարցընենք։

Վարդգէս ըսաւ թէ՝ Պոչօ այս խնդիրը Խորհրդարան հանելու տեղ, կրնար արտաքին գործոց նախարարին երթալ և առուգելէ վերջ խնդիր յարուցանել։

Խալիլ պէյ, Մէնթէշէի երեսփոխանը ըսաւ թէ՝ Խորհրդարանին մէջ վիճաբանելու պէտք չկայ ասանկ խնդիրներու վրայ, որոնք տէրութիւնները իրենց մէջ կը կարգադրեն քաղաքավարական ձեւերով. հետեւաբար հարցպնդման տեղ, պէտք է միայն այս մասին տեղեկութիւն ուզել արտաքին գործոց նախարարէն։

Արիֆիտի փաշա եւս ըսաւ թէ՝ ամերիկեան կառավարութեան արգելքը կրօնքի մասին չէ, այլ բազմակնութեան մասին. ասոր ալ ապացոյցը ան է որ այսօր 30—40,000 իսլամներ կան Ամերիկայի մէջ. եւ նոյն իսկ տեղեկութիւն ուզելու ալ պէտք չեմ տեսներ։

Արիֆ էֆ. առաջարկեց որ թագրիրը միայն ի գիտութիւն հաղորդուի արտաքին գործոց նախարարութեան։ Ժողովը ընդունեց այս առաջարկը։

Տէրսիմի երեսփոխան Լութֆի Ֆիքրի պէյ թագրիրով մը կը թուէր պատերազմ. Առանձին ըրած կարգադրութիւնները և տուած որոշումները, որոնք գլխովին հակառակ են Սահմանադրութեան և հաստատեալ օրէնքներուն։ Եւ այս առթիւ յիշեալ երեսփոխանը երկու դէպքեր կը յիշատակէր։ Առաջինը սա էր որ Եվգաֆի նախորդ հաշուակալ Նէշաթի պէյ Պատերազմ. Առանձին յանձուած է, Եվգաֆի նախարար Ալի Հայատար պէյի դէմ անվայել լեզուով հրատարակութիւններ ըրած ըլլալուն համար։ Երկրորդը՝ սա էր թէ՝ Պատերազմ. Առանը պաշտօնապէս յայտարարեր է Թերթերու մէջոյա թէ՝ ասկէ վերջ երբ Թերթ մը պաշարման վիճակի կողմէ դադրման դատապարտուի, իր արտօնատէրը չկրնար նոր մը հրատարակել մինչև որ, նախորդին հրատարակութեան արտօնութիւնը չատանայ։ Լութֆի Ֆիքրի պէյ այս որոշումները կը գտնէր հակաօրէնական և հակառակ Սահմանադրութեան տրամադրութեանց. և նոյն իսկ, կ'ըսէր, պաշարման վիճակի մէջ իսկ այս տեսակ որոշումներ կարելի չէ տալ։

Հ. Ճահիտ պէյ ըսաւ թէ՝ պէտք չէ նկատի առնել այս թագրիրը, որ պաշարման վիճակի դէմ դժգոհութիւններ կը յայտնէ, միայն մէկ երկու պատճառի համար. բնականաբար, ըսաւ, պէտք է պատժուէր Եվգաֆի նախորդ հաշուակալը որ չպատգանց անվայել լեզուով մը յարձակած էր Նախարարին դէմ. իսկ գալով երկրորդին, ըսաւ, ատոր մէջ ալ ապօրինի բան մը չկայ. Թերթի մը դէմ երբ պատերազմ. առնեար որոշում մը կուտայ իր գրած ոեւէ մէկ հրատարակութեանը համար, բնականաբար պէտք է որ այդ Թերթը իր պատիժը կրէ և ոչ թէ՝ արդուած որոշումին յայտդ օրը նիրիկի շարով Սենի Թանին (ինքզինքին ալ ակնարկելով), Սենի Իգտամ եւայլն ըսելով չարունակէ հրատարակել Թերթը։ Եւ յետոյ նոր բան մըն է արդեօք պատերազմ. առեանին կողմէ Թերթերու խափանումը և խմբագիրներու պատիժներու ենթարկուիլը. ինչո՞ւ մինչեւ հիմա Լութֆի Ֆիքրի պէյ լռեց և անոնց մասին ալ չըսդրեց։ Պատերազմական առեան գոյութիւն ունեցող տեղի մը մէջ, քաղաքային օրէնքներ գոյութիւն չունին, ըսաւ և անոնց ամէն բան ընել, երկրին անդորրութեանն ու խաղաղացմանը համար։ Եւ Հ. Ճահիտ պէյ առաջարկեց որ տրուած թագրիրը մերժուի։

Արթաս էֆ. ըսաւ թէ՝ ժամանակէ մը ի վեր պաշարման վիճակ հրատարակուած է Պոլսոյ մէջ և իշխանութիւնը յանձնուած է զինուորական իշխանութեան՝ երկրին անդորրութիւնը պահպանելու համար. բայց թէ՝ պէտք կայ որ պաշարման վիճակը չարունակէ. առիկա ուրիշ խնդիր է. երբ այսօր պաշարման վիճակը կը չարունակէ, ուրեմն անոր տուած որոշումներն ալ պէտք է գործադրուին և երբ մենք վրասոնութիւն ունինք պատերազմ. առեանին վրայ և այդ իշխանութիւնը տուած ենք անոր, չենք կրնար միջամտել. իսկ պաշարման վիճակի վերնալուն խնդիրը, բոլորովին տարբեր բան է և եթէ պէտք տեսնենք կրնանք վիճաբանիլ։

Սամսոնի երեսփոխան Մէհմէտ Ալի պէյ, ըսաւ թէ՝ ինչպէս կ'երեւայ տրուած թագրիրէն օսմանցի մը խօսելու աղաւտութիւնն է որ կը կապուի. հիշդ է որ պաշարման վիճակի մէջ գտնուող քաղաքի մը մէջ՝ քաղաքական օրէնք գոյութիւն չունենար, բայց խնդիր է թէ ի՞նչ բանի համար երկու տարիէ ի վեր պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ հոս պարզապէս սահմանադրութեան դէմ չարժողները պատժելու և այդպիսիները զսպելու համար և երբ ժողովուրդին մէջ ջէն ոեւէ մէկը սահմանադրական կարգերու դէմ կը չարժի բնական է որ Պատերազմ. Առեանին կը յանձնուի։ Արդ մենք երբեք այդ առեանները չհաստատեցինք, որ սահմանադրութեամբ չորհուած խօսքի ազատութեան դէմ չարժին և ազատ խօսող մը յանձնուի դէմ Առեանին։ Ես ալ կը դատապարտեմ այդ հաշուակալին անվայել լեզուն, բայց ատիկա դատապարտելու համար պէտք չկայ զայն Պարզ. Առեանին յանձնելու. դատարանը կրնայ դատել և հարկ եղած ծանր որոշումը տալ։ Երբ ազատ խօսողներ ու գրողներ անմիջապէս իբրև խալինը վառոն, Պատերազմ. Առեանին կը յանձնուին, այն ատեն կը գուշակէք հարկաւոր ասկէ վերջ միայն երեսփոխանները պիտի գտնուին ազատ խօսող (Ծափեր)։ Ես կը յայտարարեմ թէ՝ խօսելու ազատութիւնը ո՛չ միայն Օսմ. Խորհրդարանին մէջ, այլ ամբողջ երկրին մէջ յարգուի. եթէ ժողովը այս թագրիրը ընդունի և հարկ եղած հարցապնդումը ուղղէ Եպարքոսին, ամենամեծ ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլայ երկրին (Ծափեր)։

Նաֆի փաշա և Պոչօ ալ համամիտ գտնուեցան Մ. Ալի պէյի. Պոչօ ըսաւ թէ՝ Պատերազմ. Առեանները՝ իրենց ոստանները դուրս կ'ելլան և իրենց չվերաբերող խնդիրներով ալ կը զբաղին. և օրինակի համար կառավարական պաշտօնէի մը դէմ խօսողներն ալ կը դատապարտէ իբրև խալինը տեսլիք. պաշարման վիճակը ատոր համար չհաստատեցինք, ըսաւ, այլ Սահմ.ը պաշտպանելու համար։

Յետոյ խօսեցաւ նաև Լութֆի Ֆիքրի պէյ և ըսաւ թէ՝ այդ տառեանները երբ այս տեսակ օրէնքներ չնչող որոշումներ ան, այս պարագան ան ատեն գործադրելի իշխանութեան անձնապանութիւնը կը նշանակէ։

Խալիլ պէյ ևս տրուած թագրիրին համամիտ գտնուելով հանդերձ, ըսաւ թէ՝ ինք ալ ազատութիւնը չատ սիրող մըն է. բայց քանի որ պաշարման վիճակ հաստատուած է. պէտք է հպատակել անոր տուած որոշումներուն. արդէն, ըսաւ, Պատերազմ. առեանին անդամներն ալ ժողովականներուն չափ փափաքող են որ վերնայ պաշարման վիճակը. բայց քանի որ կայ, ցաւալի է թէև, յարգելու է տուած որոշումները։ Թագրիրը թող ընդունուի և եպարքոսը հոս գալով հարկ եղած բացատրութիւնները տայ։

Յետոյ Ժողովը մեծամասնութեամբ որոշեց որ յառաջիկայ չարթ. (չարաթ օր) Հաղբ փաշա Ժողովին բացատրութիւններ տայ այս թագրիրի մասին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՄՍԻՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Յերտինանտ Թագաւորը, պալատական քառաձի կառքով, Բիսմարք քէօշկը գնաց, փոխադարձ այցելութիւն տալու գահժառանգ իշխանին։ Թագաւորին կը հետեւէին զօրավար Մարքօֆ, հիւրամեծար Ահմէտ Մէրզի փաշա, զօրավար Բոթէֆ, գնդապետ Սթայանօֆ եւն։ Յետոյ այցելեց վարչապետ Հաղբը փաշայի ապարանքը և ժամը 6ին վերադարձաւ Մէրասիմի քէօշկը։

*** Էլէօնորա Թագուհին, երէկ պալատական քառաձի կառքով, Տօլմա-Պաղչէի կայս. պալատը գնաց իր հեռաւորդ ազգականներով ու օտիրդներով, որոնց կ'ընկերակցէր հիւրամեծար Սալիհ փաշա։ Թագուհին կայս. կանոցը այցելելով ժամու մը չափ տեսակցեցաւ պալատական սիկիններուն հետ։ Թարգմանի պաշտօն կը վարէր պալատան Ա. քարտուղար Խալիտ Զեկի պէյի և Սուրիոյ նախորդ կուսակալին աղջիկները։ Կայս կանոցի սիկիններուն կողմէ անուշահոտութեանց խիստ արժէքաւոր տուփ մը նուիրուեցաւ Թագուհիին, որ փոխադարձաբար պիտի ընդունի պալատական սիկիններուն այցելութիւնը։

*** Յերտինանտ Թագաւորին կողմէ այցաքարթեր ղրկուեցան բոլոր կայս. իշխաններուն։

*** Պուլկար Թագաւորին հետեւորդները, երէկ, հիւրամեծարներու առաջնորդութեամբ, այցելեցին նախարարներուն և իրենց այցաքարդերը ձգեցին։ Նոյնպէս օտար դեսպանատները։ Յետոյ այցելեցին մայրաքաղաքիս զանազան հանրաքարքաշրջ վայրերը։

*** Յերտինանտ Թագաւորը, երէկ ժամը 6ին, Պուլկարաց Էկզարքարանը այցելութիւն տուաւ։

*** Պուլկար արքայական ամսոյը, երէկ առտու, նախաճաշեցին կաթով, սերով, կարագով, թէյով և բաստայով։ Իսկ ցերեկուան ճաշացուցակն էր հետեւեալը. արգանակ, հաւկիթ, մայոնէզով լեփրկ, պեղտիրեյով պիֆթէք, կաքաւ, կանաչիով, թարմ դդում հաւասուն, պանիրով և ոսմանթէսով բիլալ, քրէմայով արմաւ, անանասով սալարէն։

*** Այսօր, Շիլլի Ազատութեան Բլուրին վրայ տեղի կ'ունենայ մեծ զօրահանդէս մը ի պատիւ արքայական ամսոյին։

10,000 ՈՍԿԻ ՏՈՒԳԱՆԴԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Բերայի Առաջին Հաւգուքի դատարանին առջեւ, նախընթաց օր տեղի ունեցաւ դատ մը՝ որ Հանրային Պարտուց Վարչութեան կողմէ բացուած էր Պոլսոյ Թրամուէյի ընկերութեան դէմ։ Հանր. Պարտուց վարչութիւնը կը բողոքէր թէ՝ Թրամուէյի ընկերութիւնը առանց գրաշմաթուղթի բաժնեթուղթեր հրատարակ հանած է. դատարանը, ըստ կանոնի, 10,000 ոսկի տուգանքի դատապարտեց Թրամուէյի ընկերութիւնը։

«ՆԷՕԼՕԳՈՍ» ԴԱԳԱՐՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Պատերազմ. Առեանին որոշումով «Նէօլօգոս Թիս Անթօլիա» Թերթը Թագուհիի Զօրանոցին մէջ գտնուող զինուորներու մասին գրած ըլլալով թէ քրիստոնեայ զինուորներու հետ կոչտաբար կը վարուին ինչոր հակառակ էր ճշմարտութեան, անպայման դադրման դատապարտուեցաւ։

ԱՆԻՇԽԱՆԱԿԱՆՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Էտիրնէի կուսակալը հեռագրով ծ

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃՌ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՓԱՇԱՆԻՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Գալաթիա, Ֆոնդան (Գալաթիա և Գալաթա), Մանաստիր, Սկիւտար եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Սուլթանական Թուրքիոյ եւ Ասիոյ և Եգիպտոսի հրամայականները, ինչպէս նաև մեծ օտար քաղաքներուն վրայ ցարտած փոխանակագրիներ։ Ձեւերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժէքներու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սէյֆարանական հրամաններ կը կատարէ ուրոյական բոլոր հրազարակներուն վրայ, Ձեւերու եւ վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի թ տոկոսի վրայ։ 8, 6, 9, 12 ամսուան որոշ ժամանակամիջոցով։ Վերջապես սեպհականական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքս Սալոնիքի փոքր վճառութիւններու համար ալ Խնայողական Մասուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։

PHŒNIX ASURANCE LD C°

,,ՖԻՆԻՔՍ''

ESTABLISHED 1782

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Ա.Հգ. ասկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և Ջնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան ճեռնարկն եղան է
ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆԵՒԱՀԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վօյվոտա խան, Պանի Օթոմանի մօտ, Գալաթիա։

ՀՈԳԵՆԱՒԱՏԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒՏԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵԱՆԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ

ԺԱՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

Տրիեստ չոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Մարտ 22ին։

Իսմիր չոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Մարտ 29ին։

Իմիրեան չոգենաւը Սև ծովէն հոս կը հասնի Ապրիլ 5ին։

Տրիեստ չոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Ապրիլ 12ին։

Իսմիր չոգենաւը Սև ծովէն հոս կը հասնի Ապրիլ 19ին։

ՄԵՆՆՈՒՄՆԵՐ

Տրիեստ չոգենաւը, նաւապետ Մելքէսէթ, Մարտ 23ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իսմիր չոգենաւը, նաւապետ Պոլ, Մարտ 30ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Սամսուն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Իմիրեան չոգենաւը, նաւապետ Բէքու, Ապրիլ 6ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 11ին, ճամբայ կ'ելլէ դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Տրիեստ չոգենաւը, նաւապետ Մելքէսէթ, Ապրիլ 13ին, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ կ'ելլէ դէպի Սամսուն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Իսմիր չոգենաւը, նաւապետ Պոլ, Ապրիլ 20ին, առաւուան ժամը 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 150 »
Բ. » Բարիզ » 160 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տեղեկութիւնները համար դիմել Դրամատան Թագաւոր, քարտէրին վրայ։

34 Թ. ՌԷՊՈՒԼ

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենարնչիր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններուն։

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ, ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կերթ ճաշակի և ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն և վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և լրջօրէն երաշխաւորած են։ Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է.—Որովհետեւ հիանալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գերազանցէ համանման արտադրութիւնները։

5 մեծագոյն մրցանակներ.—Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Պրիւսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906)։
2 արտաքոյ մրցման; անդամ ժիւրիի.— Ժընէվ (1896), Թուն (1899)։
4 Սեռիի մրցանակներ, 35ական աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշատելի դիտարանեն։
16 օմադրամներ.— Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթերտամ, Զիքակօ, ևն., ևն.։

50—44

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ** եւ ՈՐԴԻ Մեծ Շուկայ, Մանճազաքիլար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի դատարկ ոչ վաճառատան բազմաթիւ յանախորդներէն, պէտք ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ զրկել իրենց ապսպրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար։

Ցիսեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ գոնարեղէններ եւ ոսկի տղաներ։

Միլիմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլքը

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն անոնք որ գործածած են այս կարգը՝ կ'ընդունին որ

ՍԻԼՔՍԷՅՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՆԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ ԵՒ ԱՄԷՆՑԻՆ ԱՒԼ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—50

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՏՂՈՑ ՏՈՒԱՒ Է

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իրմէնի կաստարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ցարակազմներու համար։

50—50

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

ՕՏԱՐ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
BANQUE RUSSE
Pour le commerce étranger
Հիմնուած՝ 1871ին
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 30,000,000 ՐՈՒՊԼԻ
ԱՄՓՈՂՋԱԿԻՆ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԲԵԴԵՐՍԲՈՒՐԳ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ. — Գալաթէ-Ֆինիֆցի սակարան, Սենեայա հրապարակ եւ Վասիլի Օսդրոֆ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Աքքերման, Արխանկէլ, Ասդրախան, Արաւիր, Պաքու, Պալաքօվո, Էքաթերինոսլաւ, Էլիզաւէթկրատ, Իսմայիլ, Կերսոն, Բէլեֆ, Բոզլօֆ, Խօքանդ, Բրէսլաւլ, Մոսկուա (Կավրիքով փողոցի մասնաճիւղով), Նիժընայէվ, Նիժնի-Նովգորոտ, Նովո, Նիքոլայէվսք, Նովոռոսիսք Օտեսա, Օմսք, Բէրմ, Բօքրօֆնքայա-Սլոպոտա, Բոլգավա, Ռիգա, Ռիսաք, Ռօսմի, Սիմֆերոպոլ, Սարատոֆ, Սիմպիրսք, Սէվաստոպոլ, Զիսթօքոլ, Թիումէն, Թոմսք, Վէլեքի, Ուսթիուգ, Վիաթքա, Վիննիցա, Վոլոկտա և Վոռոնէժսք։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Ալէքսանդրիա (Խերսոնի մէջ), Պոպրինէց, Եւրադօրի, Բաքուքայա, Նիքօրոլ և Սբօլա։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ.—Լոնտոն, Բարիզ, Ժընէվ և Կ. Պոլիս։

Ռուսական դրամատունը կը զբաղի դրամատան և առկարանի վերաբերեալ ամէն կարգի գործառութիւններով. նախավճարներ (avance) ապրանքի վրայ և քօմիսիոնով՝ վաճառում ապրանքի։ Խիստ նպաստաւոր պայմաններով վարձու կուտայ ամենաապահովի «Սէյֆ» դրամարկղներ։ Խնայողական Մասուկ նպաստաւոր տոկոսով։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Ա.Հգ.,— Օսմ. ապահովագրական Ընկերութեան կեդրոնատեղին փոխադրուած է Գալաթիա Մէրթէոլանի փողոց, թիւ 7, Պանք տը Սալոնիքի նախկին տեղը։

30—18

ՏԷՐՈՒՊԷԻ ԷՔՍԹՐԱ ՍՈՍԵՐ

Տէրուպէի էքսթրա ընտիր մոսերը գնեցէք, որովհետեւ ո՛չ ծուխ կ'արձակեն և ո՛չ կը վաղեն։ Այդ մոսերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամք տարուած է։ Գիներն ալ ամէն է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութներուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Գալաթիոյ մեծ վաճառատուներուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալդ Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօրլօղլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

75—45

Ուրբաթեան ՊԱՐԵԳԻՆ ՊՕՇԱՃԷԱՆ

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ, ԱՐՏՕՆՈՒԱՆ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ, իր մասնաւոր տեղին մէջ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան դումար	187,322,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած դումար	581,115,000 »
1908 տարուան մէջ դանձուած ապահովագրին ու տոկոս	83,232,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան Խան Վօյվոտա, Գալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիրսիղզատէ խան, Աչբը Էֆէնտի ճաւատէսի, թիւ 26

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻԶ 28

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և չքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պոն Մարշէի դիմաց, թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Զարչը Պոյը, թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։ 38

ՍՕՍԻԷԹԷ ՄԻԻԹԻԻԷԼ ՖՐԱՆՍԷԶ

ՏԸ ԼԻՕՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՆԵՐ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ԱՅՍՈՒԿ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՑԵՌՆԱՐԿ-ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՕՆԹՐՕԼԻ ՏԱԿ

Լիոն, Օթել տը Վիլ փողոց, թիւ 77

ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆԸ, ՈՐ 1909 ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ ՈՒՆԷՐ

Բաժնետէր 192,169
Մատրագրուած դրամագլուխ 215,573,800 ֆր.
Վճարուած դրամագլուխ 1,581,300 »

Վճարումներ 1 ֆր.էն սկսեալ, 100—500—1000 ֆր.ի և անկէ աւելի գումարներով ապահովագիրներ, 1—12 տարուան և աւելի պայմանաժամի մէջ վճարելի։

Ընդհ. գործակալ ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ, ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԵՐԿՐԱՑ ՀԱՄԱՐ

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՏԸ ՔԱՐՇ

Գալաթիա, Սեռ-Բիէր խան, թիւ 25-26

Կ. Պոլսոյ ընդհ. գործակալութեան դրամատունը՝ ԲՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷՆ, Գալաթիա.

Գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին տրուարձաններու, օսմ. նահանգներու և յիշեալ երկիրներու համար։ Նպաստաւոր պայմաններ։ 50—50

ՏՀԻ ՆԷՅԸՆԼ ԲՐՕԹԷՔԹԸԸՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԵՄ ՀՐԴԵՀԻ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ
Լիվերփուլ, Զարչ փողոց, թիւ 38

Ընկերութիւնս իր անհաւասար ուղղամտութեան և արդարաբար ու պատրաստակամ սովորութեան համաձայն՝ կը հաստատուի ապահովագրեալներուն բոլոր վնասները։ Ապահովագրական ընկերութեանց համանաժողովէն (սինդիքա) դուրս կ'աշխատի։

Ամէնէն նպաստաւոր պայմաններ՝ քարուրէ ո՛ և է ընկերութիւն։ Արեւելքի համար մասնաւոր գեղչեալ սակացոյց։

Արեւելքի Ընդհանուր Տնօրէն
Վիլհեմ Ա. Գալֆատան
Կալաթա, Իլիտսի խան թիւ 7—8։

Գործակալութիւնք, Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ.

Բանաւորիտէր 4% օսմ. պարտաթուղթերու ամէրիրուն կը ծանուցուի որ, սոյն արժէթուղթերու թիւ 40 կտրօնը, որուն վճարման է 1910 մարտ 1/14, ինչպէս նաև վերջին 1/14 փետր. գլխավճարի վճարման հանձնելու համար մէջ չահած թիւերը, վճարելի են յառաջիկայ 1/14 մարտէն սկսեալ Օսմ. կայս. Պանքայի Կալաթայի մնաուկէն ամէն օր բացի կիրակի, առաւաւտեան ժամը 10էն մինչև կէս օրէն ետքը ժամը 2½ (Ը. Ե.), իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչև կէս օր։

Կտրօնները եւ չահող պարտաթուղթերը պէտք է ներկայացուին թուականիր պօրտրօնները, որոնց փոխարէն տրուելիք մը պիտի տրուի, որ գանձման համար տրուած թուականէն տասը օր ետքը պէտք է ներկայացուի Օսմ. կայս. Պանքայի Կալաթայի մնաուկին։ 5—4

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՏ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Ալպանս	1069	Տիտս	4311	Հիտալկս	1531	Մարսէլլս	3709	Սաքֆս	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքաստս	3557	Տիբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիս	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցեբս	1203
Գասանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլլս	3419	Թասոս	1323
Գորտոնիս	1264	Էպքս	3464	Իտանս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսոն	1546
Գրֆֆալս	4481	Էլասքաստս	1520	Ճիլնս	1080	Օսիս	4100	Թոքիս	3327
Գէլրս	1371	Էցաքս	1841	Քիլէս	1053	Խնթացիս	4036	Թոլէստս	1470
Գալիբսս	1837	Ֆիտս	954	Քոլբինս	2307	Օրլանսս	1535	Ուրպինս	242
Գաբէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոնֆս	1700	Բալերմս	1637	Վասքս	1914
Գազս	1094	Ֆլամինկս	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէքանթս	2272	Բիալես	3329	Վքլթուզն.	2391
Սօսէթս	1831	Կալիլէս	3060	Լիվորնս	1643	Բինալտս	1553	Եէտս	1350
Գալարասս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Բոլլս	1613	Զէցս	1200
Գանկս	2905	Կօզս	1011	Մալմս	724	Բօսէս	1789	Թորս	
Գէրասս	895	Կրասնս	1695	Մարէնկս	1273	Բազացիս	136	Մայոն	

Թօֆիս չոգենաւը, նաւապետ Ֆարմ և Մորոֆֆս չոգենաւը, նաւապետ Մ. Լարէն հոս, հասած են։

Տիսս չոգենաւը, նաւապետ Ռիմթըն մարտ 31ին, և Քլարս չոգենաւը, նաւապետ Պիլինկ, ապրիլ 7ին հոս կը սպասուին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏՐԻՇՏՕ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլէթ խան, Գալաթիա։ 31

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱ ՍՏԱՏԵԱԼ
Ի ԲԱՐԻԶ
1828—1829

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
Ի ԲԱՐԻԶ
9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ

Դրամագլուխ եւ պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագրին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հաւաքուած ՀԱՍՔ	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻԻՆԻՕՆի ապահովագրելոց։

Արեւելքի համար մասնաւոր գեղչեալ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն ոճան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՆՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ևն. ևն.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Գեռ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Գալաթա, Սուլթան-Համամ, Քաթրճը Օղլու Բասաժ։

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՏՈՔԹ. ԶԱՐԳՃԵԱՆ

Մասնագէտ Բժիշկ
ԿՈՆՈՐԴԻ, ԲԻԹԻԹ ԵՒ ԱԿԱՆՋԻ

Վկայուած Բարիզի համալսարանեն ու նախկին օգն. բժիշկ Պորտոյի հիւանդանոցներուն։

Պատիւ ունի ծանուցանելու թէ ի դիւրութիւն իր յարգոյ յաճախորդներուն, այսուհետեւ բացի երեքշաբթի և շաբաթ առաւուներէ, ամէն օր մինչև կէս օր, կը դարմանէ իրեն դիմող հիւանդները, գիտական ամենավերջին մեթոտներով, Պոլիս Կամուրջին գլուխը Նարկիլէեան դեղաբանը (Նախորդ Ծանոյն), և ուր ի հարկին կը կատարէ իր մասնագիտութեան վերաբերեալ գործողութիւնները։ Ամէն օր կէս օրէն ետքը հիւանդ կ'ընդունի իր բնակարանը, Բերա, Աղա Ճամի, Սագըզ Աղաճ, թիւ 6. երեքշաբթի և շաբաթ օրերը կը գտնուի ժամը 8-10 (Ը. Ե.) Շիշլիի Մանկանց միջազգային հիւանդանոցը, և իր մասնաճիւղին մէջ, Բերա, ռուսական դեսպանատան դիմաց, Ապուտ էֆ. խան, թիւ 22 աբարթմանը, ժամ 10-12 (Ը. Ե.)։ Շաբաթ օրերի կէս օրէ վերջ ձրի։ 40-30

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՋԵՐՄԱՄԻԶՈՒԹԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ՈՒՂՂՈՒԼԵԱՆ

Գաղղիական եւ մորթային հիւանդութեան

Երկար ժամանակ վերոյիշեալ հիւանդութիւնները իրեն մասնագիտութիւնը ըրած, Տօքթ. Ուղղուլեան էֆ. որ ծանօթ է արդէն մայրաքաղաքիս Հայ բժշկական դասուն մէջ, աշխատած է բաւական երկար տարիներ Ագգ. Հիւանդանոցի և Շիշլիի Անկելանոցին մէջ։

Իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ, իր գործատեղին, Սիրքէճի Թրամ-Դիայի ճամբուն ծէպիտա լուսանկարչատան առաջին յարկը։

Խնամով և կարճ ժամանակի մէջ դարմանուիլ փափաքողները կարող են իր փորձառութեան դիմել, համակրելի բժշկին մէջտեղն օգտուելու համար։

Աղքատները ձրի։

Ծանօթ.— Ամէն տեսակ գործողութիւններ միջանցքի Էնարգանդի հիւանդութեանց, մասնաւոր խնամքով։ 41—36

Ս. Զ. Դ.

Բաթիրօ տպարանը, Գալաթիա, Բերշենպէ Բաղչա, Զէյտ փողոց, թիւ 10, մասամբ կամ ամբողջովին աճուրդի հանած է իր գրաշարական կազմը։ 4—4